

Marianne Heinonen

**YHTEISKUNNALLINEN VAIKUTTAMINEN
SOSIAALIALALLA – JÄRJESTÖJEN
PUHETTA LASTENSUOJELUSTA
EDUSKUNTAVAALEISSA 2023**

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Pro gradu – tutkielma

Lokakuu 2023

TIIVISTELMÄ

Marianne Heinonen: Yhteiskunnallinen vaikuttaminen sosiaalialalla – Järjestöjen puhetta lastensuojelusta eduskuntavaaleissa 2023
Pro gradu – tutkielma
Tampereen yliopisto
Sosiaalityön maisteriohjelma
Ohjaajat: Tarja Pösö, Laura Kalliomaa-Puha
Lokakuu 2023

Pro gradu – tutkielmani tarkastelee sosiaalialan järjestöjen yhteiskunnallista vaikuttamista ja puhetta lastensuojelusta eduskuntavaaleissa keväällä 2023. Tutkimuskysymykseni on ”Mitä sosiaalialan järjestöt tässä tietyssä yhteiskunnallisessa hetkessä eduskuntavaalien aikana tuovat esiin lastensuojelusta omissa julkisuuteen suunnatuissa teksteissään?” Tutkin diskurssianalyysin avulla, mikä on sosiaalialan järjestöjen näkökulmasta tärkeää lastensuojelussa ja millaisia diskursseja järjestöt nostavat esille ajassa, jossa suunnitellaan lastensuojelulain kokonaisuudistusta. Tekstin kautta tapahtuva vaikuttaminen on olennaista ajankohdassa, jolloin sosiaalityön ja lastensuojelun osalta ollaan menossa kohti isoja muutoksia ja yhteiskunnallisia linjauksia. Aineistona käytän järjestöjen eduskuntavaaleja varten tuottamaa vaikuttamismateriaalia, jonka ne ovat julkaisseet verkkosivuillaan keväällä 2023. Järjestöt valikoituivat tutkimukseen sen perusteella, että ne ovat lausuneet lastensuojelua koskeviin lakiuudistuksiin hallituskaudella 2019-2023 ja niiden nimet löytyvät lausunnonantajien listasta.

Eduskuntavaaleilla on tärkeä rooli yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa. Eduskuntavaaleissa valitaan kansanedustajat seuraavalle vaalikaudelle säätämään lakeja ja päättämään isoista yhteiskunnallisista linjauksista. Järjestöjen vaikuttaminen eduskuntavaaleissa luo kuvaa järjestöjen tärkeistä teemoista lastensuojelua ja sen tulevaisuutta ajatellen. Järjestöt toimivat edunvalvojina ja asianajajina lastensuojelun teemojen esiin nostamisessa. Yhteiskunnallinen vaikuttaminen perustuu tietoon ja valtaan ja siinä toimitaan yhteiskunnallisen vaikuttamisen kentällä, jossa puheella ja tiedolla haetaan vaikutusvaltaa. Kieli ja tekstit toimivat välineinä vahvistaa omaa paikkaansa, siksi kielen tutkiminen on tärkeää. Puheella tuotetaan sosiaalista todellisuutta ja puhetta tarkastellessa sosiaalisen kontekstin ymmärtäminen merkityksellistä. On tärkeää hahmottaa, missä hetkessä ja tilassa puhetta käydään.

Tutkimuksessani tulee näkyviin, että järjestöet puhuvat vaikuttamismateriaaleissaan lastensuojelusta kolmen laajemman diskurssin kautta, jotka ovat huolidiskurssi, palveluiden tarpeen ja oikeutuksen diskurssi sekä reformidiskurssi. Huolidiskurssissa lastensuojelusta puhutaan huolen ja lastensuojelun haasteiden kautta, palveludiskurssissa palveluiden tarpeen, riittämättömyyden ja kohtaamattomuuden kautta sekä korostetaan oikeutta palveluihin. Reformidiskurssissa korostetaan reformien eli uudistusten ja muutosten tarvetta. Kaikissa diskursseissa järjestöjen puhe pysyy turvallisella ja tutulla alueella, jossa ratkaisuja haetaan nykyistä järjestelmää kehittämällä. Resurssipuhe on isossa roolissa kaikissa diskursseissa ja ratkaisuja haetaan palveluihin panostamisesta, resurssien kasvattamisesta, ammattilaisten rooliin ja osaamisen vahvistamisesta, ammattilaisten määrän lisäämisestä sekä olemassa olevan järjestelmän kehittämisestä. Toisaalta reformidiskurssissa toivotaan laajempaa lastensuojelun kokonaisuudistusta, joka kattaisi laajasti eri lakeja, toimintoja ja palveluita sekä varmistaisi niiden toimivuuden yhteen. Reformit tulee järjestöjen mielestä toteuttaa pitkäjänteisesti ja hallitusti. Diskurssit tuottavat tietoa ja toiveita päätöksentekijöille, mutta järjestöt pyrkivät puheellaan varmistamaan nykytilan kehittämistä ja parantamista.

Järjestöjen puheessa korostuu järjestelmän, organisaatioiden ja palveluiden rooli, mutta lapsen ja lastensuojelun arjen ääni jää pienempään osaan. Tämä saattaa johtua järjestöjen roolista lastensuojelun arjen todellisuudessa, jossa järjestöjen kosketuspinta lastensuojelun käytännön työhön on kevyempi. Järjestöt puhuvat vahvasti lastensuojelun äänellä, mutta materiaalista jää epäselväksi, kenen ääni tämä todellisuudessa on. Järjestöt sanoittavat joissakin kohdin teemojaan tutkimuksilla ja kyselytuloksilla, mutta tämä jää pieneen osaan vaikuttamismateriaaleissa. Järjestöt puhuvat järjestöjen äänellä, mutta emme voi olla varmoja vastaako ääni lastensuojelun toimijoiden, asiakkaiden, perheiden ja työntekijöiden ääntä. Johtopäätöksenä kuitenkin on, että järjestöjen rooli vaikuttamistyössä ja päätöksentekoon vaikuttamisessa on suuri ja merkityksellinen.

Avainsanat: Yhteiskunnallinen vaikuttaminen, sosiaalialan järjestöt, lastensuojelu, sosiaalityö, diskurssianalyysi

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin Originality Check -ohjelmalla.

ABSTRACT

Marianne Heinonen: Advocacy in the social sector - Organizations' speech on child protection in the 2023 parliamentary elections
Master's thesis
Tampere University
Master's degree in social work
Supervisors: Tarja Pösö, Laura Kalliomaa-Puha
October 2023

My master's thesis studies social organizations' (non-governmental organizations) advocacy and speech about child protection in the parliamentary elections in the spring of 2023. My research question is "What do social organizations in this particular social moment during the parliamentary elections bring out about child protection in their texts aimed at the public?" With discourse analysis, I study what is important in child protection from the point of view of social sector organizations and what kind of discourses the organizations raise in a time when the reform of the Child Protection Act is planned. Advocacy through the text is essential at a time when social work and child protection are moving towards big changes. As data, I use the advocacy material written by the organizations for the parliamentary elections, which they published on their websites in the spring of 2023. The organizations were selected for the study because they had commented the law reforms concerning child protection in the government period 2019-2023 and their names can be found in the list of opinion makers.

Parliamentary elections are important in organizations' advocacy. In the parliamentary elections, MPs are elected for the next election period to enact laws and decide on major social policies. The organization's advocacy in the parliamentary elections creates a picture of the organization's important themes concerning child protection. The organizations act as trustees and advocates in raising child protection themes. Advocacy is based on knowledge and power. Organizations operate in the field of advocacy, where influence is sought with speech and knowledge. Language and texts act as tools to strengthen your place, that's why studying language is important. Speech produces social reality, and when examining speech, understanding the social context is relevant. It is important to understand where the conversation is taking place.

In my research, it appears that organizations talk about child protection in their advocacy materials through three broader discourses. Organizations talk about child protection through concern, the need and justification for services, and reforms. In the discourse of concern, child protection is talked about through concerns, in the discourse of services through the need for services, inadequacy, and unmet need, and the right to services is emphasized. The reform discourse emphasizes the need for reforms and changes. In all discourses, the speech of the organizations remains in a safe and familiar area, where solutions are sought by developing the current system. Reform discourse asks for a broader overall reform of child protection, which would broadly cover various laws, functions and services and ensure their functionality together. The reforms should be implemented in a long-term and controlled manner. Discourses produce information and wishes for decision-makers, but organizations strive to ensure the development and improvement of the current system.

In the speech of the organizations, the role of the system, organizations, and services is emphasized, but the everyday voice of the child and child protection remains in a smaller part. This may be due to the role of organizations in the everyday field of child protection, where their contact surface with the practical work of child protection is lighter. The organizations speak strongly in the voice of child protection, but it remains unclear from the data whose voice this actually is. The organizations speak about research and survey results, but this remains as a small part of the data. The organizations speak with the voice of their own, but we cannot be sure if the voice corresponds to the voice of child welfare, clients, families and employees. The conclusion, however, is that the role of organizations in advocacy and influencing decision-making is large and significant.

Keywords: Advocacy, social organizations, non-governmental organizations, child protection, social work, discourse analysis

The originality of this thesis has been checked using the Turnitin Originality Check service.

Sisällys

1. Johdanto	5
2. Järjestöt ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen	6
2.1 Yhteiskunnallinen vaikuttaminen	6
2.2 Järjestöt yhteiskunnassa ja vaikuttajina	10
2.3 Sosiaalialan ja lastensuojelun järjestöt vaikuttajina.....	13
2.4 Vaikuttamisen kentät	14
3. Lainsäädäntö ja vaikuttaminen	17
3.1 Lainsäädännön prosessi	17
3.2 Lastensuojelulain yhteiskunnallinen kehitys	19
3.3 Lainsäädäntöön vaikuttaminen	21
4. Tutkimustehtävä, aineisto ja menetelmä.....	23
4.1 Tutkimuksen tavoite	23
4.2 Tutkimusaineisto.....	24
4.3 Tutkimusmenetelmänä diskurssianalyysi	25
5. Tulokset	28
5.1 Huoli lastensuojelusta puhumisen tapana	28
5.2 Palveluiden tarve ja oikeus palveluihin	32
5.3 Reformidiskurssi.....	39
5.4 Diskurssien koonti	45
6. Yhteenveto ja johtopäätökset.....	46
Lähdeluettelo	55

1. Johdanto

Yhteiskunnallinen vaikuttaminen on olennainen osa yhteiskunnan toimintaa ja yhteiskunnan rakentumista. Vaikuttamista tehdään monella tasolla ja sektorilla, monien toimijoiden toimesta. Yhteiskunnallista keskustelua, vaikuttamista ja niiden vaikutuksia on tärkeää tutkia tieteellisesti, jotta ymmärrämme paremmin yhteiskuntaa ympärillämme. Kansalaisjärjestöt ovat tärkeässä roolissa yhteiskunnallisessa keskustelussa.

Lastensuojelu on sosiaalialan näkökulmasta merkittävä aihe yhteiskunnallisessa keskustelussa, johon eduskuntavaalit tuovat oman mielenkiintoisen ajankohtansa. Eduskuntavaalien aikaan puhutaan teemoista, jotka nähdään yhteiskunnallisesti tärkeinä seuraavaa neljän vuoden vaalikautta ajatellen. Tutkin pro gradu -tutkielmassani lastensuojeluun liittyvää yhteiskunnallista vaikuttamista eduskuntavaalivaikuttamisen ja sosiaalialan järjestöjen näkökulmasta. Analysoin järjestöjen puhetta eduskuntavaaleja varten tuottamassaan materiaalissa erityisesti lastensuojelun näkökulmasta, mutta myös yleisemmin sosiaalialan ja sosiaalityön näkökulmasta.

Olen valinnut tutkimuksen kohderyhmäksi sosiaalialan järjestöt niiden etujärjestöaseman sekä lastensuojelun ja sosiaalityön asianajajan näkökulmasta. Tarkastelen niiden järjestöjen näkemyksiä ja eduskuntavaalivaikuttamista, jotka ovat aiemmin edellisellä hallituskaudella lastensuojelulakia muuttaessa antaneet lausuntonsa lakiehdotuksiin. Näistä järjestöistä tutkimukseen valikoitui ne, jotka olivat julkaisseet eduskuntavaaleihin 2023 liittyvää materiaalia verkkosivuillaan helmikuuhun 2023 mennessä.

Tavoitteenani on tarkastella sitä, mistä järjestöt puhuvat eduskuntavaalivaikuttamisen aineistoissaan lastensuojelua ajatellen. Tarkastelen tutkimuksessani yhteiskunnallista prosessia ja vaikuttamista lainsäätämisen näkökulmasta sekä järjestöjen yhteiskunnallista roolia. Yhteiskunnallinen vaikuttaminen on monitahoista, jota tutkiessa on tärkeää huomioida sitä, kenellä on valtaa ja mahdollisuuksia osallistua ja kenen puhetta kuunnellaan ja kuka saa äänensä kuuluviin.

Kiinnostukseni aiheeseen tulee omasta taustastani ja työskentelystäni vaikuttamisen sekä lastensuojelun parissa. Mielestäni on yhteiskunnallisesti tärkeää tarkastella yhteiskunnan prosesseja vaikuttamisen näkökulmasta ja pyrkiä huomioimaan se, miten eri asioihin pyritään vaikuttamaan ja miten eri teemoja nostetaan esille yhteiskunnallisessa keskustelussa.

2. Järjestöt ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen

Järjestöt ja yhdistykset ovat tärkeä osa suomalaista yhteiskuntaa ja Suomea on usein kutsuttu yhdistysten luvatuksi maaksi. Kansalaisaktiivisuus on ollut tärkeä osa suomalaisen yhteiskunnan ja hyvinvointivaltion muodostumista ja monet yhteiskunnan toiminnot perustuvat edelleen yhdistystoiminnalle. Järjestöt ovat yhteiskunnassa tärkeä vaikuttamisen kanava kansalaisille, mutta järjestöt toimivat myös itse vaikuttajina ja vallan käyttäjinä. Yhteiskunnallinen vaikuttaminen on moninainen käsite, joka pitää sisällään niin demokraattisen osallistumisen, ihmisten arkiset valinnat, median eri muodot kuin järjestöjen, elinkeinoelämän ja muiden eri tahojen suunnitelmallisen vaikuttamistoiminnan. Yhteiskunnallinen vaikuttaminen on osa järjestöjen perustehtävää ja moni järjestö mainitseekin sen esimerkiksi verkkosivuillaan osana omaa tehtäväkuvaansa. Vaikuttaminen on verkostoitumista, vaikuttamista lainsäädäntöön, budjettiin ja vaaleihin sekä osallistumista yhteiskunnalliseen keskusteluun. Voidaan ajatella, että kaikki toiminta on lopulta vaikuttamista johonkin.

Vaikuttamista on vaikea käsitellä ilman vallan käsitettä. Valta ja vaikuttaminen kulkevat käsi kädessä, eikä niiden erottaminen toisistaan ole mielekäästä. Käsittelen tässä luvussa vaikuttamista suomalaisessa yhteiskunnassa, vaikuttamisen ja vallan suhdetta sekä järjestöjä ja yhdistyksiä yhteiskunnallisina toimijoina ja niiden vaikuttamistoimintaa. Tarkastelen lopuksi erityisesti sosiaali- ja terveysalan sekä lastensuojelun järjestöjä ja niiden roolia yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa.

2.1 Yhteiskunnallinen vaikuttaminen

Perustuslain (731/1999) mukaan valtiolta Suomessa kuuluu kansalle, jota edustaa valtiopäiville kokoontunut eduskunta. Kansanvaltaan sisältyy yksilön oikeus osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnan ja elinympäristönsä kehittämiseen. Lainsäädäntövaltaa käyttää eduskunta, joka päättää myös valtiontaloudesta. Hallitusvaltaa käyttävät tasavallan presidentti sekä valtioneuvosto, jonka jäsenten tulee nauttia eduskunnan luottamusta. Tuomiovaltaa käyttävät riippumattomat tuomioistuimet, ylimpinä tuomioistuimina korkein oikeus ja korkein hallinto-oikeus. Tämä perustuu Charles-Louis de Secondat Montesquieun valtiovallan kolmijako-oppiin, jonka mukaan lainsäädäntövalta, hallitusvalta sekä tuomiovalta on erotettava toisistaan, jotta kansalaisten oikeuksia ei loukata (Laitinen 2002, 29). Suomalaisessa parlamentarismissa on mukautettu alkuperäistä oppia häivyttämällä kolmijaon vaikutusta ja erillisyyttä eduskunnan ja hallituksen väliltä, jotka toimivat usein esimerkiksi lainvalmistelussa

kiinteässä yhteistyössä. Tämä johtaa eduskunnan ja valtioneuvoston jäsenten, eli kansanedustajien ja ministereiden, kaksinaisrooli kansanedustajina ja eduskuntaryhmänsä jäsenenä sekä ministereinä.

Demokratia perustuu valtaan ja sen jakautumiseen. Nykyisessä demokratia-ajattelussa on ainakin kaksi suuntaa, joista toinen liittyy demokratian yleiseen etuun eli kansan tahtoon ja toinen tarkastelee demokratiaa päätöksentekoon liittyvinä menettelytapoina (Paloheimo & Wiberg 1997, 138). Perustuslaissa on taattu kansalaisten oikeus osallistua ja vaikuttaa. Edustuksellinen demokratia takaa oikeuden välilliseen vaikuttamiseen äänestämällä, jolloin varsinainen vaikutusvalta on vaaleilla valituilla edustajilla. Tämän lisäksi perustuslaissa säädetään oikeudesta osallistua ja vaikuttaa, joka tarkoittaa myös laajempaa demokratiaperiaatetta kuin pelkkä edustuksellisuus. Osallistuminen on yhteiskunnan peruseriaate. Olemme päivittäin mukana eli osallistumme erilaisiin asioihin niin vapaa-ajalla kuin työssämme. Osallistumalla on mahdollisuus vaikuttaa ja tuoda esille omia näkemyksiään asioihin. (Mutanen 2002, 20.)

Harisalo ja Stenvall (2001, 52-54) nostavat esille osallistuvan vaikuttamisen käsitteen. Se muodostui 1970-luvulla julkisen ja virkavaltaisen toiminnan vastapainoksi ja sen ensisijaisena tavoitteena oli aktivoita ihmiset osallistumaan julkiseen suunnitteluun. Toisena tavoitteena oli luoda ihmisille uusia keinoja ja mahdollisuuksia osallistua heitä koskevien asioiden käsittelyyn. Osallistuvan vaikuttamisen tavoitteena on edelleen madaltaa eri toimijoiden välistä kuilua osaamisessa, kokemuksissa ja tietämyksessä. Tämä vaikuttamisen tapa näkyy edelleen aktiivisimmin kaupunki- ja kuntavaikuttamisessa, jossa päätetään ihmisten lähellä olevista asioista, kuten kaavoituksesta ja rakentamisesta.

Demokratia ja perustuslaki takaavat kansalaisille laajat osallistumisoikeudet ja mahdollisuuden vaikuttaa yhteiskuntaan. Perinteisesti vaikuttaminen on kanavoitunut erilaisten vakiintuneiden yhteisöjen, kuten kansalaisjärjestöjen sekä puolueiden kautta. Kokoamalla voimansa ihmiset ovat saaneet asiansa järjestäytyneesti eteenpäin ja huomioituksi päätöksenteossa. Kansalaisuus on toteutunut osallistumisen ja osallisuuden kautta. Viime vuosikymmenen loppupuolella suunta muuttui ja osallistumisen muodot ovat muuttaneet muotoaan. Järjestöosallistuminen on vähentynyt ja osallistuminen löyhähiin, vapaamuotoisiin ryhmiin on lisääntynyt. (Harju 2003, 96-97.) Yhteiskunta ja vaikuttaminen muuttuvat kiihtyvällä tahdilla ja uusia tapoja vaikuttaa syntyy jatkuvasti ja kansalaisten mahdollisuudet osallistua lisääntyvät. Yhteiskunnallisen vaikuttamisen keinot ovat muuttuneet, äänestysprosentit laskeneet ja kansalaisten kiinnostus poliittiseen toimintaan perinteisessä muodossa on vähentynyt. Edustuksellisen ja järjestötoiminnan rinnalle on tullut ns. arkielämän politiikka ja vaikuttaminen, jossa ihmiset vaikuttavat enemmän omilla elämänvalinnoillaan. (Harju 2003, 97.)

Viestintäteknologiset murrokset ovat muuttaneet vaikuttamista ja tuoneet mukanaan uusia vaikuttamisen tapoja ja välineitä sekä johtaneet vallan siirtymiin (Ikäheimo & Vahti 2021, 10). Vaikuttaminen on ja pysyy, mutta muuttaa muotoaan yhteiskunnan ja teknologian murroksessa.

Yhteiskunnan ja teknologian murros on muuttanut vaikuttamista myös ammattimaisemmaksi. Viestintään ja vaikuttamiseen keskittyneet yritykset ovat lisääntyneet ja elinkeinoelämän toimijat sekä järjestöt panostavat yhteiskuntasuhteiden osaamiseen. Kansankielessä puhutaan usein ”lobbaamisesta”, jolla on arjessa varsin negatiivinen sävy. Jussi Lähde (2010, 14) on sanoittanut asiaa karrikoiden niin, että suomalaisessa mediassa suuryritykset ja ammattiliitot lobbaavat, mutta hyvää tarkoittavat kansalaisjärjestöt harjoittavat avointa kansalaisvaikuttamista. Lähde (2010, 17) nostaa esille myös Miia Jaatisen väitöskirjasta suomennetun määritelmän lobbaamiselle. Jaatinen (1999) on määritellyt termiä seuraavasti:

”Lobbaus on poliittiseen päätöksentekoon vaikuttamista siten, että lobattavaa asiaa ajava ryhmä kommunikoi asian kannalta olennaisten ryhmien kanssa. Nämä ryhmät koostuvat poliittisista päätöksentekijöistä ja virkamiehistä, lobbaavan ryhmän kilpailijoista, joukkoviestimien edustajista, kansalaisista sekä lobbaavan ryhmän kaikista jäsenistä sekä työntekijöistä.”

Tärkeimpiä julkisen kommunikoinnin välineitä on media. Maailmalla yleiset päätöksentekoon liittyvät mainoskampanjat ovat rantautuneet myös Suomeen ja mainonta toimii luonnollisena tapana vaikuttaa yleiseen mielipiteeseen ja sitä kautta päätöksentekoon (Lähde 2010, 48). Mainonta on kampanjointia ja oman asian esille tuomista eri muodoissa, mikä on helpottunut sosiaalisen median ja ilmiöyhteiskunnan vahvistuessa. Tämä vahvistaa vaikuttamisen eri muotoja ja helpottaa erilaisten teemojen esille tuomista, kun näkyvyyttä on mahdollista saada muutenkin kuin isoilla rahoilla.

Tiedotusvälineiden valta on perinteisesti luokiteltu kolmeen eri luokkaan. Media voi olla kansalaiskeskustelun palveluksessa, eliitin palveluksessa tai se voi itse määrittää julkisen keskustelun suuntaa ja käyttää keskusteluvalltaa asian esiin nostamisessa. Kansalaiskeskustelun palveluksessa media toimii avoimena areenana kansalaiskeskustelulle. Keskustelussa ääneen pääsevät ne, joilla on tarpeeksi sosiaalista pääomaa ja valtaa tuoda näkemyksiään esille ja loput kansasta jää hiljaiseen kansanosaan. (Paloheimo ym. 1997, 252.)

Toisessa luokassa yhteiskunnallinen eliitti määrittää keskustelun suuntaa ja ohjaa omilla mielipiteillään yleistä mielipidettä. Kolmannessa luokassa media nostaa itsensä määrittäväksi tekijäksi yhteiskunnallisessa keskustelussa ja päättää keskustelun suunnasta sekä sisällöstä. (Paloheimo ym. 1997, 252-255.) Nämä perinteiset jaottelut pitävät edelleen paikkansa, vaikka media on saanut osansa yhteiskunnallisesta ja teknologisesta murroksesta. Median kautta asiat nousevat yleiseen keskusteluun ja median välityksellä muut tahot pyrkivät saamaan näkemyksiään esille. Media toimii vahvana tiedonvälittämisen kanavana ja vaikuttamisen areenana.

Vaikuttaminen perustuu tietoon. Vaikuttamisen tärkein tehtävä on kommunikoida ja välittää tietoa päätöksentekijöille, virkamiehille, medialle ja kansalaisille, kuten Jaatinen aiemmassa lobbaamisen määritelmässään toi esille. Michel Foucault (1981, 100) linkittää tiedon ja vallan toisiinsa. Tieto tuottaa valtaa ja valta puolestaan tietoa. Valta on myös vaikutusvaltaa, jonka avulla on mahdollista vaikuttaa toisiin toimijoihin niin, etteivät he välttämättä tiedosta olevansa vaikuttamisen kohteena. Vaikutusvaltaa ei käytetä pelkästään julkisissa instituutioissa, vaan se voi näkyä myös politiikkaverkostoissa, jotka koostuvat monista toimijoista. (Ruostetsaari 2010, 171.) Tämä näkyy järjestöissä ja niiden vaikuttamisessa, koska ne ovat osa laajempia yhteiskunnallisia verkostoja.

Vaikuttaminen vaatii sosiaalista pääomaa, joka on yksi vaikutusvallan rakennuspalikka. Sosiaalinen pääoma tarkoittaa sosiaaliseen rakenteeseen kuuluvien toimijoiden pitkäaikaista voimavaraa, joka muodostuu sosiaalisista verkostoista, toimijoiden keskinäisestä luottamuksesta sekä vastavuoroisuuden normeista (Kaunismaa 2001, 121). Sosiaalinen pääoma ilmenee Putnamin (1993, 169-170) mukaan luottamuksena, sosiaalisina normeina ja verkostoina, jotka lisääntyvät sitä mukaan, kun niitä käytetään. Tämä lisää vaikutusvaltaa ja valtaa vaikuttaa asioihin.

Millainen on vaikuttamisen ja yhteiskunnan tulevaisuus? Tätä ajatusta on pohtinut Mika Mannermaa (2006, 14-21) teoksessaan *Demokratia tulevaisuuden myllerryksessä*, joka on toteutettu eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan tilauksesta eduskunnan 100-vuotisjuhlavuoden kunniaksi. Mannermaa pohtii tutkielmassaan yhteiskunnan ja demokratian kysymyksiä lyhyesti ja toteaa, että edustuksellisen ja suoran demokratian suhde tulee muuttumaan nopeutuvassa yhteiskunnassa. Uudet teknologiat tulevat tarjoamaan mahdollisuuksia voimistaa kansalaisyhteiskuntaa ja suoraa vaikuttamista. Enemmistöjen yhteiskunnasta tulee vähemmistöjen yhteiskunta, joka muuttaa päätöksentekoa ja demokratian ajatusta. Asiantuntijayhteiskunta tulee vahvistumaan ja samalla se eriyttää tietoa ja valtaa useille sektoreille. Yhteiskunnalliset, taloudelliset ja teknologiset järjestelmät monimutkaistuvat ja niiden sisältämät riskit kasvavat. Vaikuttaminen vahvistuu ja erikoistuu, mutta yhteiskunnan tulee kyetä vastamaan

siihen niin, että kokonaisuus on edelleen päättäjien hallussa. Tämä vaatii päättäjiltä ja valmistelijoilta neutraaliutta ja läpinäkyvyyttä, jota tavoitellaan jo tällä hetkellä erilaisilla vaikuttajarekistereillä.

2.2 Järjestöt yhteiskunnassa ja vaikuttajina

Suomalainen kansalais- ja yhdistystoiminta alkoi Aaro Harjun (2005, 13) mukaan liikkeinä, joita kutsutaan kansanliikkeiksi. Kansanliike määritellään yleiseksi ja laajaksi kansalaisaktiivisuuden tulokseksi, joka kokoaa suuria massoja ja vaikuttaa yhteiskunnallisesti. Tällaisia olivat esimerkiksi työväenliike, naisasialiike, urheiluliike ja raittiusliike. Harju (2005,12) määrittelee kansalaisjärjestön nykyajassa rekisteröidyksi tai rekisteröimättömäksi yhdistykseksi, joka toimii tietyn, päätetyn tarkoituksen hyväksi paikallisesti, alueellisesti ja/tai valtakunnallisesti, jolla on hyväksytyt säännöt tai ainakin toimintanormit ja jolla on toimintaorganisaatio ja sovittu taloudenpito. Usein puhutaan sekä järjestöistä että yhdistyksistä samoissa asiayhteyksissä. Harju (2005, 13-14) erottaa yhdistyksen paikalliseksi seuraksi, jonka muodostaa henkilöjäsenet, järjestön valtakunnalliseksi kokonaisuudeksi, jonka osia paikalliset yhdistykset ovat ja liitot yhdistysten muodostamaksi kokonaisuudeksi, joka toimii myös valtakunnallisesti. Järjestötoiminnassa on mukana myös etujärjestöjä, jotka edustavat järjestötoiminnan yhtä sektoria. Niiden tavoitteena on ajaa tietyn väestöryhmän tai toimijoiden yleensä taloudellista etua ja ammattiliitot ovat hyvä esimerkki tällaisesta järjestöstä. Nousiainen (1992, 92-93) mukaan monipuoluejärjestelmässä erilaiset järjestöt hakeutuvat yhteistyöhön niitä lähellä olevien puolueiden kanssa ja tukevat salaa tai julkisesti puoluetta odottaen samalla omien intressiensä huomioon tulevaisuudessa päätöksenteossa. Yhteiskunnallisen toiminnan laajentuessa myös erilaisten järjestöjen merkitykset edunvalvonnassa ja vaikuttamisessa kasvavat.

Järjestöt ovat toimijoina hyvin omaleimaisia ja toteuttavat toiminnassaan omaa tavoitettaan. Toimijoina ne eroavat paljon yksityisestä ja julkisesta sektorista, koska toiminta perustuu usein toimijoiden henkilökohtaiseen mielenkiintoon ja vapaaseen haluun sitoutua järjestön ajamaan asiaan ja tavoitteisiin. Useimmilla järjestöillä on vahva aatteellinen tausta, vaikka se ei välttämättä näy selkeästi nykyajassa. Suomalaiset kansanliikkeet syntyivät 1800-luvun jälkipuolen voimistuvaan kansallistunteeseen, sosiaalisesti eriarvoiseen yhteiskuntaan, vahvaan sivistystyöhön ja vaurastuvaan kansakuntaan, jossa aatteellisuus oli vahva eteenpäin vievä voima. Nykyinen aatteettomuuden aika on häivyttänyt järjestöjen taustalla olevaa aatetta ja muuttanut toimintaa yleisemmäksi yhteiskunnalliseksi vaikuttamiseksi. (Harju 2005, 43-44.)

Kansalaisjärjestöt pyrkivät toiminnallaan vaikuttamaan yhteiskunnalliseen keskusteluun ja päätöksentekoon. Ne nostavat keskusteluun niille tärkeitä teemoja ja pyrkivät vaikuttamaan asioista esillä olevaan tietoon ja tarvittaessa lisäämään tietoisuutta järjestölle tärkeistä teemoista. Sosiaali- ja terveysjärjestöjen vaikuttavuutta on tutkittu Sosiaalibarometrissä vuonna 1999. Vaikka tutkimuksesta on kulunut aikaa, se antaa kuvaa järjestöjen vaikuttavuudesta ja siitä, miten myös he itse arvioivat omaa yhteiskunnallista vaikuttavuuttaan. Vastaajista 7 prosenttia näki järjestöjen yhteiskunnallisen kokonaismerkityksen suurena, 47 prosenttia melko suurena, 35 prosenttia ei suurena eikä pienenä, 8 prosenttia melko pienenä ja 3 prosenttia pienenä. Järjestöjen yhteiskunnallinen kokonaismerkitys koettiin siis varsin suurena. Samassa kyselyssä kysyttiin järjestöjen taloudellisesta, kulttuurisesta, poliittisesta ja sosiaalisesta vaikuttavuudesta, joiden koettiin olevan varsin pieniä sosiaalista vaikuttavuutta lukuun ottamatta. (Rönöberg 1999, 82-84.)

Ilkka Ruostetsaari on tutkinut suomalaista eliittiä ja yhteiskunnallista vaikutusvaltaa pitkällä aikavälillä vuosina 1991, 2001 ja 2011. Tutkimuksessa on tutkittu sekä kansalaisten että tutkijan määrittelmän eliitin arvioita eri instituutioiden yhteiskunnallisesta vaikutusvallasta vuosina 1991-2011. Eri toimijat on asetettu sijajärjestykseen ensimmäisestä aloittaen. Kokonaisarvion mukaan eniten vaikutusvaltaa koetaan olevan maan hallituksella, medialla, suuryrityksillä ja eduskunnalla. Järjestöistä kansalaisjärjestöt ja -liikkeet ovat sijalla 16-18, nousua on tapahtunut vuosien aikana, maataloustuotajajärjestö on sijoilla 13-21, lasku on tapahtunut vuosien aikana, palkansaajajärjestöt sijoilla 5-12, lasku tapahtunut vuosien aikana, työnantajajärjestöt sijoilla 5-12, lasku tapahtunut vuosien aikana. (Ruostetsaari 2017, 31-41.) Eniten vaikutusvallan laskua yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa on siis etujärjestöillä ja vastaavasti kansalaisjärjestöjen vaikutusvalta on kasvanut hieman tutkittavien vuosien aikana sekä kansalaisten että eliitin keskuudessa. Työelämäjärjestöjen vaikutusvalta koetaan silti yhteiskunnassa edelleen suureksi, mikä todennäköisesti johtuu niiden suhteellisen vakaasta yhteiskunnallisesta asemasta ja roolista.

Järjestöt ovat tärkeässä roolissa suomalaisessa demokraattisessa yhteiskunnassa. Vuonna 2003 julkaistussa Elinkeinoelämän valtuuskunnan suomalaisten asenteita luotaavassa raportissa lähes puolet vastaajista oli sitä mieltä, että kansalaisjärjestöt onnistuvat puolueita paremmin mielipiteiden välittämisessä poliittiseen päätöksentekoon. Järjestöjen olennaisin tehtävä poliittisen järjestelmän kannalta on yhdistää hajanaiset yksilötoimijat yhteen järjestäytyneeksi kokonaisuudeksi. Järjestöt myös toimivat kommunikaatiokanavina kansalaisyhteiskunnan ja poliittisen järjestelmän välillä ja välittävät erilaisia näkemyksiä poliittiseen päätöksentekoon. Järjestöt siis tuovat esille yhteiskunnassa vallitsevia intressejä ja mahdollisia ongelmia, ollen näin osa edustuksellista demokratiaa. Järjestöt tarjoavat

väylän erilaisten yhteiskunnallisten näkemysten ilmaisemiselle, synnyttävät sekä ohjailevat julkista keskustelua ja pyrkivät vaikuttamaan poliittiseen päätöksentekoon. Sosiaalibarometrissä 1999 kysyttiin sosiaali- ja terveysjärjestöjen johdolta järjestöjen keskeisen tehtävien painottumisesta oman järjestön toiminnassa. Tehtäviksi jaoteltiin edunvalvonta, jäsenjärjestönä toiminen, vapaaehtoistoiminnan harjoittaminen, palvelutuotanto ja asiantuntijana toimiminen. Lähes kaikki vastaajat vastasivat heidän keskeisimmän tehtävänsä olevan asiantuntijana toimimisen. Kyselyn perusteella järjestöt luokiteltiin monialaisiksi toimijoiksi, etujärjestöiksi, jotka keskittyivät edunvalvontaan ja vaikuttamiseen sekä palvelujen tuottajiksi. Suurin ryhmä sosiaali- ja terveysalan järjestöistä oli tuolloin monialaisia toimijoita. (Rönneberg 1999, 81-82.)

Järjestöt ovat yhteiskunnallisia toimijoita, joilla on yhteyksiä poliittiseen toimintaan ja valtioon. Järjestöt tekevät aloitteita, niiden toimihenkilöt toimivat asiantuntijoina valtiolla ja kunnilla ja niiden toiminnan tavoitteena on pyrkiä vaikuttamaan yhteiskunnalliseen päätöksentekoon. Vastavuoroisesti julkisen sektorin asiantuntemus ja päätöksentekijät tunnustetaan järjestöissä ja monet vaikuttajat ovat järjestöjen jäseninä ja johtotehtävissä. Myös puolueet ovat henkilöiden kautta mukana järjestöjen toiminnassa. Järjestötoiminta on keskeinen osallistumisen ja vaikuttamisen muoto. (Rönneberg 1999, 89.) Järjestöt rakentavat verkostoja ihmisten välille ja edistävät näin sosiaalista integraatiota. Tämä lisää ymmärrystä yhteiskunnassa eri toimijoiden ja ryhmien välillä, jopa sukupolvien yli. Järjestöt rakentavat yhteiskuntaan sosiaalista pääomaa ja luovat ihmisille kokemusta osallisuudesta. (Särkelä 2016, 24.)

Perinteinen järjestötoiminta on jo pitkään ollut muutoksessa. Uudet järjestöt ja liikkeet perustuvat useammin harrastusten ja vapaa-ajan ympärille perinteisen vaikuttamis- ja poliittisen toiminnan sijaan ja rajattuihin asiakysymyksiin keskittyvät liikkeet yleistyvät eläen projekti- ja kampanjaluontoisesti. Kansalaisyhteiskuntaa kuvaa nykyisin enemmän ketteryys ja joustavuus, epämuodollisempi osallistuminen yleistyy ja teknologinen murros nopeuttaa tätä muutosta. Nämä muutokset rikastuttavat yhteiskunnallisen vaikuttamisen kenttää, mutta pakottavat sitä myös muutokseen perinteisten vaikuttamisen keinojen menettäessä suosiotaan. (Niemi ym. 2017, 299-300.) Tämä tulee vaikuttamaan myös yhteiskunnallisen vaikuttamisen tulevaisuuteen ja järjestöjen rooliin siinä. Muutos on ollut käynnissä pidempään ja sen vauhtia ja voimakkuutta on vaikeaa arvioida.

2.3 Sosiaalialan ja lastensuojelun järjestöt vaikuttajina

Suomalaisessa yhteiskunnassa kansalaisjärjestöillä ja erityisesti sosiaalialan järjestöillä on ollut vaihteleva rooli. Hyvinvointivaltion vahvassa vaiheessa järjestöjen merkitys oli pieni, kun taas lama-aikana 1990-luvulla järjestöjen yhteiskunnallista roolia alettiin vahvistaa. Lama käynnisti keskustelun kansalaisyhteiskunnan ja järjestöjen toiminnan vahvistamisesta, jotta kansalaiset aktivoituisivat ja hyvinvointivaltion kulujen kasvu lievenisi. Valtion rinnalle haluttiin järjestöjä ja yrityksiä jakamaan hyvinvointivastuuta. Tämän kehityksen myötä monista järjestöistä tuli myös palveluntuottajia, joina he toimivat edelleen ja joka monimutkaistaa niiden yhteiskunnallista roolia. (Särkelä 2016, 31-34.)

Kolmannen sektorin käsite vakiintui 1990-luvulla ja se vahvisti myös kansalaisjärjestöjen roolia sosiaalipoliittisina toimijoina. Järjestöjen vastuulle on siirtynyt erityisesti huono- ja heikko-osaisimpien tukeminen ja palveluiden kehittäminen, kun kunnat ovat siirtäneet näitä kaikkein huono-osaisimpien ja väliinpuotoajien palveluita järjestöille ja kirkon diakoniatyön vastuulle. Järjestöjen roolin muuttuminen muuttaa niiden toimintaa vahvistamalla niiden johtamista ja palveluntuotantoa, mutta toisaalta saattaa vähentää niiden aatteellista, itsenäistä ja kriittistä roolia, jolloin järjestön toiminta voi ohentua. Järjestö muuttuu yrityksen kaltaiseksi, joka toimii palvelutuotannon ehdoilla ja tilaajan määrittämin toivein. (Särkelä 2016, 35-36.)

Tarkasteltaessa kansalaisjärjestöjä vaikuttajina on tärkeää huomioida myös niiden koko, vaikuttavuus ja suhde valtaan. Kuten aiemmissa kappaleissa toin esille, vaikuttaminen perustuu valtaan ja sosiaaliseen pääomaan. Mitä suurempi toimija tai järjestö, sitä enemmän sillä yleensä on vaikutusvaltaa, verkostoja ja mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun. Sosiaalialan ja lastensuojelun järjestöillä vaikutusvalta perustuu usein kokoon, joka on yleensä seurausta historiasta ja pitkään jatkuneesta vakiintuneesta toiminnasta. Tämä takaa järjestöille myös rahoitusta, jonka avulla vaikuttaminen mahdollistuu. Palvelutuotannon kasvu isoissa järjestöissä on muuttanut myös järjestöjen keskinäistä suhdetta ja vaikuttamismahdollisuuksia.

Sekä palveluntuottajina että yhteiskunnallisina toimijoina järjestöt ovat kuitenkin aktiivisia toimijoita ja yhteiskunnallisia vaikuttajia. Niiden tavoitteena on määrittää kehitystä haluamaansa suuntaan sekä samalla varmistaa ja vahvistaa myös omaa toimintaansa. Järjestöjen tavoitteet voivat kuitenkin olla myös erilaisia ja ristiriitaisia, koska järjestökenttä ei ole homogeeninen toimijoiden joukko, vaan erilaisia tavoitteita ajava monimuotoinen ja moniarvoinen toimijakenttä. Järjestöt eivät siis toimi

yhdenmukaisesti vaikuttamisasioissa ja niiden kannat voivat olla erilaisia myös sellaisissa asioissa, jotka koskettavat järjestökenttää ja toimintaa yleisesti, ei pelkästään järjestön omaa kohderyhmää. (Särkelä 2016, 342-343.)

Järjestöjen vaikuttamista tutkiessa ennako-oletuksena ei siis voi olla, että kaikki sosiaalialan ja lastensuojelun järjestöt ovat samaa mieltä asioista ja teemoista. Järjestöjen vaikuttamista tulee peilata myös niiden kokoon ja asemaan yhteiskunnallisina vaikuttajina, niiden taustaan ja ryhmään, jonka etuja ne ajavat sekä tarkastella laajemmin sitä, mihin ja keneen ne pyrkivät sanomallaan vaikuttamaan.

2.4 Vaikuttamisen kentät

Järjestöjen vaikuttamista voidaan ajatella tapahtuvan erilaisilla kentillä ja tutkia vaikuttamista näiden kenttien kautta. Pierre Bourdieu määrittelee kentän tutkimuksellisenä työkaluna, jonka kautta voi tarkastella sosiaalista maailmaa ja sen rakentumista. Kentällä toimijat taistelevat vallasta ja asemistaan sekä pyrkivät säilyttämään tai muuttamaan sen voimasuhteita. Tätä kamppailua käydään sanallisesti, kirjallisesti tai suullisesti, eri medioiden ja julkaisujen välillä. Jokainen toimija on sidottu omaan kenttäänsä ja asemaansa toimien siitä käsin. (Bourdieu 2005, 30-31.)

Bourdieuun mukaan kieli toimii välineenä markkinoilla, joilla pyritään myymään ja vaihtamaan merkityksiä. Markkinoilla on pystyttävä puhumaan asioista, joilla on merkitystä ja arvoa käynnissä olevassa neuvottelussa. Puhutaan kielellisestä ja sosiaalisesta pääomasta, jolla saavutetaan haluttuja asioita ja asemia. Kentällä voidaan sensuroida puhetta ja arvottaa sitä erilaisiin asemiin, eli sillä on merkitystä, kuka puhuu ja mistä puhutaan, arvovallalla ansaitaan oikeutta puhua asioista erilaisilla painoarvoilla. (Bourdieu 1985, 124-126.) Voidaan ajatella kentän muodostuvan sosiaalisten asemien ja suhteiden verkostosta, jossa kielellä tuotetaan sosiaalista todellisuutta ja valtaa ja joka lopulta vahvistaa itse itseään. Valta perustuu usein myös organisaatioon ja instituutioihin, eli tutkimuksessani järjestöihin. Keskityn tutkimuksessani tarkastelemaan järjestöjen kenttää, eli sosiaalialan järjestöjen tuottamaa puhetta ja sen tavoitetta ottaa valtaa ja luoda omaa näkemystään kenttien välisessä kamppailussa sosiaalisen todellisuuden rakentajina. Tarkastelen, miten järjestöt puhuvat lastensuojelusta ja millaista lastensuojelun todellisuutta olemassa olevassa yhteiskunnassa ne tuottavat puheellaan.

Bourdieu (2005, 33) korostaa sosiaalisen kontekstin hahmottamisen merkitystä, kun analysoidaan tekstejä ja puhetta. Kontekstin ja verkostojen ymmärtäminen on tärkeää, jotta voidaan ymmärtää niiden valtasuhteet, sosiaaliset kontekstit ja keskinäinen vuorovaikutus. Tarkastelemalla järjestöjen tuottamaa tekstiä ja niiden sosiaalista todellisuutta, pystymme kuvaamaan ja näkemään järjestöjen tuottamaa kuvaa yhteiskunnasta, sosiaalityöstä ja lastensuojelusta. Tekstejä ja niiden sisältöä tarkasteltaessa on tärkeää muistaa Bourdieun perusajatus siitä, että sanoman voima kumpuaa enemmän sanojasta kuin sanotusta (Kauppi 2004, 78).

Tutkimuksessani kuvaan yhteiskunnallista vaikuttamista lainsäädännön näkökulmasta aikajanana. Vaikuttamisen alkupää on ennen eduskuntavaaleja tapahtuvassa vaalivaikuttamisessa, jossa toimijat pyrkivät saamaan tärkeitä teemojaan seuraavaan hallitusohjelmaan. Vaikuttaminen jatkuu hallitusneuvottelujen ajan, jolloin pyritään vaikuttamaan neuvotteluja käyviin puolueisiin ja niiden kansanedustajiin. Tämän jälkeen on tärkeää vaikuttaa ministereihin ja ministeriöihin lainvalmisteluvaiheessa ja seuraavaksi eduskunnassa asiaa käsittelevien valiokuntien kansanedustajiin ja hallituspuolueisiin. Alkuvaiheen vaikuttaminen on tärkeintä, jotta asia etenee vaikuttamiskanavassa eteenpäin. Kun tässä vaiheessa on onnistunut, on edelleen tärkeää varmistaa, että asiaa käsiteltäessä siinä pysyvät mukana tärkeät teemat ja sisällöt oikeassa muodossa. Sosiaalityön näkökulmasta vaikuttaminen on tärkeää rakenteellista sosiaalityötä ja sosiaalityön teemojen esiin nostamista, jota erityisesti kansalaisjärjestöt tekevät.

Eduskuntavaalien ja yhteiskunnallisen ajankohdan näkökulmasta lastensuojelua koskevat teemat ovat mielenkiintoinen tarkastelukohde, koska lastensuojelulaki ollaan uudistamassa kokonaisuudessaan seuraavien vuosien aikana. Lastensuojelulakiin on tehty monia yksittäisiä säädösmuutoksia vuosien varrella ja edellinen kokonaisuudistus on tehty vuonna 2007. Käynnissä oleva kokonaisuudistus on käynnistetty vuoden 2022 toukokuussa ja jatkuu eduskuntavaalien yli. Lastensuojelulain uudistaminen asettuu ajankohdallisesti mielenkiintoiseen vaiheeseen eduskunnan toimikaudella. Sidosryhmillä on mahdollisuus vaikuttaa vahvasti lakiuudistuksen valmisteluun ja asiasta päättäviin tuleviin kansanedustajiin eduskuntavaalien aikana ja yrittää saada toivomiaan teemoja läpi seuraavaan hallitusohjelmaan. Tämä luo vaikuttamiselle mielenkiintoisen yhteiskunnallisen hetken eduskuntavaaleihin liittyen, koska pohjatyötä vaikuttamiselle on jo tehty ja vaikuttamisen mahdollisuudet ovat vahvimmillaan lakiuudistuksen valmisteluvaiheessa.

Bourdieun kenttäteorian mukaan jaottelen järjestöjen äänen ja keskustelun eduskuntavaaleissa käytävän erilaisilla kentillä. Järjestöt muodostavat itsenäisinä toimijoina oman kenttensä, jolla käyvät

keskinäistä keskustelua, mutta tämän lisäksi ne toimivat yhteiskunnallisen vaikuttamisen ja julkisuuden kentillä, joilla on tavoitteena vaikuttaa ja toimia yhdessä muiden toimijoiden kanssa. Yhteiskunnallisella kentällä puhujia on laajasti ja tarkastelen analyysissäni vain yhtä puhuvaa tahoja, eli järjestöjä. Hahmotan yhteiskunnallisen kentän tämän tutkimuksen ja aineiston kontekstissa eduskuntavaalivaikuttamisen kentäksi, jolla toimitaan ja puhutaan ajatellen käynnissä olevaa eduskuntavaalikamppailua. Muita puhujia kentällä ovat esimerkiksi puolueet, kansanedustajaehdokkaat, yritys- ja elinkeinoelämän edustajat, työmarkkinatoimijat sekä yksittäiset kansalaiset. Puhetta tuotetaan mediassa, julkisissa keskusteluissa sekä omia näkökulmia esille tuovissa informatiivisissa materiaaleissa, joita esitellään toimijoiden oman viestinnän kautta. Kaikilla kentillä on omat tapansa toimia ja ne rakentuvat toiminnan kautta aina uudestaan. Yhteiskunnallisen vaikuttamisen kentän kautta toiminta voi mukautua uudelleen jokaisissa vaaleissa ja myös näiden välissä, mutta kenttä perustuu pääasiassa retoriikkaan ja asioiden sekä viestin sanalliseen muotoiluun. Oma viesti pyritään kirkastamaan ja tuomaan mahdollisimman myyvästi esille, jotta myös muut toimijat voivat samaistua siihen. Sosiaalisessa todellisuudessa kentät mukautuvat, sopeutuvat ja vaikuttavat toisiinsa sekä lomittuvat keskenään, koska niiden rajat ovat häilyviä. (Bourdieu & Wacquant 1995, 126-133.)

Yhteiskunnallisen vaikuttamisen kentällä toimijat pyrkivät vahvistamaan omaa paikkaansa, vaikutusvaltaansa ja tuomaan esille omaa näkemystään tulevaisuuden yhteiskunnasta. Jokaisella on tarve perustella oma näkemyksensä, jotta siitä tulisi laajemmin yleisön näkemys ja näin toimijan vaikutusvalta lisääntyisi ja vakaantuisi. Kentän toimijat toimivat markkina-alueella, jolla jokainen toimija tarjoaa omaa näkemystään muille. Oman aseman vahvistaminen ja ylläpitäminen on tärkeää ja vaatii aktiivista toimintaa, johon kohdistuu suuria paineita. Yhteiskunnallinen kenttä on voimasuhteiden tila, jolla on oma pelisääntönsä ja toimintamallinsa, joiden mukaan toimijat toimivat. (Bourdieu 2005, 34.)

Järjestöt pyrkivät vahvistamaan omaa asemaansa yhteiskunnallisen vaikuttamisen kentällä, koska se vaikuttaa paitsi niiden vaikutusvaltiaan myös olemassaoloon. Järjestöt ovat usein taloudellisesti riippuvaisia yhteiskunnallisesta tuesta, joten heidän pitää varmistaa oma merkitystään, jotta taloudellinen vakautus järjestyy myös tulevaisuudessa. Kamppailu olemassaolosta on siis sekä tiedollinen että taloudellinen.

Kauppi (2004. 79) analysoi Bourdieun ajatuksia siitä, miten sanomaa on mahdollista saada läpi julkisuudessa ja mediassa. Median valta perustuu Bourdieun mukaan kenttiin ja niillä toimimiseen, mikä taas perustuu valtaan ja asemaan sosiaalisessa todellisuudessa. Tutkimuksessani keskityn järjestöjen

tuottamiin teksteihin, joilla pyritään vaikuttamaan julkiseen yhteiskunnalliseen keskusteluun. Järjestöt luovat omaa yhteiskunnallista todellisuuttaan omilla puheillaan ja diskursseillaan sekä niillä teemoilla, joiden kautta puhuvat asioista.

3. Lainsäädäntö ja vaikuttaminen

3.1 Lainsäädännön prosessi

Eduskuntalaki on tärkein keino ohjata yhteiskuntakehitystä (Niemivuo 2020, 83). Suomessa lainsäädäntövaltaa käyttää perustuslain (731/1999) mukaan eduskunta. Lait valmistellaan ministeriöissä ja hyväksytään eduskunnassa, jonka jälkeen tasavallan presidentti vahvistaa lait. Kaijus Ervasti käy läpi lainvalmistelun prosessia kirjassaan Lakimies, oikeus, yhteiskunta (2017, luku 2). Ervasti kuvaa lainvalmistelun prosessin jakautumista aloitteeseen, esivalmisteluun, perusvalmisteluun, lausunto- ja kuulemisvaiheeseen sekä jatkovalmisteluun. Niemivuo (2020, 127) laajentaa lainvalmistelun vaiheita vielä valtioneuvostokäsittelyyn, hallituksen esityksen eduskuntakäsittelyyn, lain vahvistamiseen, julkaisemiseen ja voimaantumiseen, tiedottamiseen ja koulutukseen sekä lainsäädännön toteuttamiseen ja vaikutusten seurantaan.

Lainvalmistelu käynnistyy aloitteesta. Aloite voi olla esimerkiksi kansanedustajan tekemä lakialoite, kirjaus hallitusohjelmassa, kansalaisaloite, eduskunnan lausuma, valtion talousarvioehdotus tai yksittäisen ministerin tai ministeriön oma aloite. Aloitteen jälkeen siirrytään esivalmisteluun, joka tapahtuu yleensä ministeriössä virkatyönä tai laajemmin valmistelu-elimen toimesta. Esivalmistelun jälkeen käynnistetään lainvalmisteluhanke tai päädytään siihen, ettei valmistelua aloiteta. (Ervasti 2017, luku 2.2.) Esivalmisteluvaiheessa ministeriö kokoaa asiasta tehdyt aiemmat selvitykset, hankkii tarvittavaa uutta tietoa ja selvittää asian ajantasaisen tilanteen. Jo esivalmisteluvaiheessa on tärkeää olla vuorovaikutuksessa sidosryhmien kanssa. (Niemivuo 2020, 131-132.)

Lainvalmisteluhankkeen käynnistyessä siirrytään perusvalmisteluun, joka on lainvalmistelun kattavin ja keskeisin vaihe. Perusvalmistelu tapahtuu ministeriössä virkatyönä tai erillisessä valmistelu-elimessä ja lopputuloksena on hallituksen esityksen luonnos, eli lakiesitys. Ennen säädösehdotuksen muotoilua pohditaan myös uudistuksen tavoitteet ja arvioidaan uudistuksen vaikutuksia. Perusvalmistelussa suunnitellaan myös lakiuudistuksen voimaantumisen aikataulu ja sen edellyttämät toimet, toimeenpano ja vaikutusten arviointi. Valmistelun aikana kuullaan erilaisia sidosryhmiä, jotka eivät ole edustettuna lainvalmistelu-elimessä. (Ervasti 2017, luku 2.2.; Niemivuo 2020, 133-134.)

Perusvalmistelua seuraa lausunto- ja kuulemisvaihe, jossa pyydetään erikseen kirjallisia lausuntoja sidosryhmiltä. Lainvalmistelun julkisuuden kannalta tämä on tärkeä vaihe, koska tässä vaiheessa lakiesitys tulee julkisesti arvioitavaksi. Lausuntopyyntö lähetetään keskeisille tiedossa oleville sidosryhmille ja julkaistaan lausuntopalvelussa, jotta kaikilla kiinnostuneilla on mahdollisuus lausua asiasta. Lausunnonantajille varataan vähintään kuusi viikkoa ja laajemmissa lakikokonaisuuksissa kahdeksan viikkoa lausunnon antamiseen. Lausunto- ja kuulemisvaiheen tavoitteena on lisätä lainsäätämisen avoimuutta ja laatua, lisätä valmistelijoiden tietoa, selvittää vaihtoehtoja ja vaikutuksia sekä sitouttaa sidosryhmiä. (Ervasti 2017, luku 2.2.; Niemivuo 2020, 134.)

Jatkovalmistelussa lakiesitystä muokataan saadun palautteen ja lausuntojen pohjalta lopulliseen muotoonsa. Ministeriössä arvioidaan lakihankkeen tilannetta ja tarvittaessa se voidaan myös keskeyttää kokonaan. Hanke voidaan ottaa myös uuteen käsittelyyn ja valmistella sen pohjalta toisenlaisia ratkaisuja. Yleisin käsittely kuitenkin on se, että annettujen lausuntojen pohjalta lakiesitystä muokataan ja viimeistellään lopulliseen muotoonsa. Jatkovalmistelun jälkeen lakiesitys viimeistellään ennen sen viemistä valtioneuvoston yleisistuntoon ja eduskuntaan. Viimeistelyvaiheessa lakiesitys käännetään ruotsiksi ja tarkastetaan oikeusministeriössä. (Ervasti 2017, luku 2.2.; Niemivuo 2020, 136.)

Perustuslaissa säädetään lakiesityksen eduskuntakäsittelystä. Käsittely alkaa lähetekeskustelulla, jonka jälkeen asia lähetetään valiokuntaan valmisteltavaksi. Lakiesitys käsitellään eduskunnan erikoisvaliokunnassa, joka antaa mietintönsä eduskunnalle. Tarvittaessa muut asiaa käsittelevät valiokunnat antavat lausuntonsa mietinnön tekeväälle valiokunnalle. Valiokunnat kuulevat asiaa käsiteltäessä asiantuntijoita, joita voivat olla viranomaiset, tieteelliset asiantuntijat ja eri etujärjestöjen edustajat. Tässä vaiheessa myös järjestöillä on usein mahdollisuus tuoda näkemyksiään esille, jos heitä on kutsuttu valiokuntiin kuultaviksi. Valiokunnat esittävät tarvittavat muutokset oman käsittelynsä perusteella eduskunnalle, jonka jälkeen eduskunta hyväksyy tai hylkää lakiesityksen. Valiokuntakäsittelyn jälkeen asiaa käsitellään eduskunnan kahdessa istunnossa. Tavallisista lakiehdotuksista eduskunta päättää yksinkertaisella enemmistöllä. Kun laki on hyväksytty eduskunnassa, eduskunta laatii vastauksen lakiesitykselle ja tasavallan presidentti vahvistaa esitykseen sisältyvät lait. (Ervasti 2017, luku 2.2.; Niemivuo 2020, 85-86, 139.)

Lainvalmistelun eri vaiheessa kuullaan sidosryhmiä ja lainvalmisteluun on mahdollisuuksia vaikuttaa virallisia väyliä myöten. Vaikuttaminen on mahdollista jo ennen lakiesityksen tekemistä kansalaisaloitteen muodossa, jolloin aloitteella voidaan nostaa yhteiskunnallisesti merkittäviä asioita

eduskunnan käsittelyyn. Laajemmat vaikuttamismahdollisuudet ovat lakiesityksen valmisteluvaiheessa, jolloin hyvillä ja selkeillä perusteluilla lakiesityksen tekstiin, muotoiluihin ja sisältöihin on mahdollisuus vaikuttaa lausunnoilla. Lainvalmistelu on vuoropuhelua valmistelijoiden ja sidosryhmien kesken.

3.2 Lastensuojelulain yhteiskunnallinen kehitys

Lastensuojelun lainsäädännöllinen historia ei ole Suomessa pitkä. Suomen ensimmäinen lastensuojelulaki säädettiin vuonna 1936 ja se tuli voimaan vuoden 1934 alusta. Toinen lastensuojelulaki säädettiin 1983 ja kolmas vuonna 2007. Vuoden 1936 lastensuojelulaki toimi seuraavien lakien esikuvana ja viimeisimmät muutokset ovat pohjautuneet vuoden 1983 lakiin. (Mahkonen 2010, 28.)

Aiempaa lainsäädäntöä lapsiin ja lastensuojeluun liittyen oli jo olemassa ennen ensimmäistä lastensuojelulakia, mutta yhtenäistetyllä lastensuojelulaille haluttiin tuoda lapsia koskettava lainsäädäntö ja lastensuojelu yhtenäiseksi ja kasvatukselliseksi työksi, kuten Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksessä ”Lastensuojelun sijaishuollon epäkohdat ja kaltoinkohtelu 1937-1983” (Hytönen ym. 2016, 27) tuodaan esille. Aiemmin lastensuojelua koskevaa lainsäädäntöä oli lähinnä köyhäinhoitoa ja vaiminhoitoa koskevissa lainsäädännöissä, rikoslaissa sekä vuodesta 1921 säädetyssä oppivelvollisuuslaissa, joka kosketti laajasti lapsia ja lasten yhteiskunnallista elämää (Harrikari 2019, 138).

Vuoden 1936 lastensuojelulaki määrittä lastensuojelun periaatteet. Kuntien tuli huolehtia lasten ja nuorten yhteiskunnallisesta suojelusta ja huollosta, ja valtion tuli valvoa ja ohjata kuntien toimintaa. Laki määrittä lapsen suojelun tarpeen, jos hän oli jäänyt orvoksi, hänellä oli sairauksia tai mielenterveydellisiä ongelmia, jotka vaativat erityistä hoitoa, vanhemmat laiminlöivät lapsen tarpeellisen hoidon ja kasvatuksen oman sairautensa, alkoholin käytön tai ymmärtämättömyyden vuoksi, lasta pahoinpideltiin kodissaan tai hänen henkensä, terveytensä tai siveytensä oli uhattuna kotona tai jos lapsi laiminlöi oppivelvollisuuttaan tai käyttäytyi koulussa huonosti tai toimi lapsille soveltumattomissa ansiotoimissa. Lastensuojelun asetus ohjeisti ottamaan valvontaan myös ne lapset ja nuoret, jotka olivat suorittaneet rikoksia tai elivät irtolaisia tai kerjäten. (Hytönen ym. 2016, 27.)

Kunnassa lastensuojelusta vastasi huoltolautakunta, joka varmisti, että kunnassa oli tarjolla ohjausta ja neuvontaa perheiden tarpeisiin sekä kotikasvatusta tukevaa ja täydentävää laitostoimintaa. Huoltolautakunnalla oli mahdollisuus antaa varoituksia, määrätä lapsia laitostoiminnan piiriin tai ottaa lapsi

huostaan, jos kevyempi puuttuminen ei ollut riittävää. Huostaanotossa lapsi sijoitettiin perhehoitoon, lastenkotiin tai kasvatustiloihin lapsen tarpeiden ja voinnin mukaan. (Hytönen ym. 2016, 27.)

Seuraava laajempi lastensuojelulain uudistus tehtiin Suomessa vuonna 1983. Tätä ennen lakia oli pyritty uudistamaan useita kertoja ja yksittäisiä parannuksia oli tehty monen komitean, työryhmän ja toimikunnan toimesta. Vuonna 1981 sosiaali- ja terveysministeriö asetti lastensuojelulain toimikunnan valmistelemaan lastensuojelulain kokonaisuudistusta, joka tuli vuonna 1983 eduskunnan käsiteltäväksi. Lakiuudistuksen valmistelussa haluttiin jo tuolloin saada kuuluviin ”kentän” ääni ja valmistelun tueksi järjestettiin erilaisia tilaisuuksia ja perustettiin seurantaryhmä. Lakiuudistus nosti lastensuojelulakiin uutena asiana lapsen edun, lapsen huomioimisen itsenäisenä toimijana ja palveluiden ennaltaehkäisyn tavoitteen. (Harrikari 2019, 285-293.)

Vuoden 1983 lastensuojelulain kokonaisuudistuksen jälkeen lakia uudistettiin osissa useaan kertaan ennen seuraavaa kokonaisuudistusta vuonna 2007, jolloin myös kumottiin edellinen vuoden 1983 lastensuojelulaki. Vuoden 2007 laissa selkeytettiin, ajanmukaistettiin ja täydennettiin säännöksiä aiempaan verrattuna (Mahkonen 2010, 26-29). Kokonaisuudessaan lastensuojelulakia on uudistettu sen olemassaolon vajaan sadan vuoden aikana vain kaksi kertaa, mutta yksittäisiä hienosäätöjä ja suurempia yksittäismuutoksia on vuosien aikana tehty useammin.

Seuraava lastensuojelulain kokonaisuudistus on aloitettu. Nykyinen lainsäädäntö ja sen lukuisat yksittäiset uudistukset ovat tehneet kokonaisuudesta sekavan ja vaikeasti tulkittavan, joten sosiaali- ja terveysministeriö käynnisti lastensuojelulain kokonaisuudistuksen vuonna 2022. Sosiaali- ja terveysministeriön ja valtioneuvoston mukaan lastensuojelulain kokonaisuudistuksen tavoitteena on lasten oikeus tasapainoiseen kehitykseen ja erityiseen suojeluun, jonka lisäksi palveluiden kokonaisuutta halutaan selkiyttää ja lisätä niiden vaikuttavuutta. Lainsäädäntöuudistuksen tavoitteena on huomioida myös muun lainsäädännön ja palvelujen vaikutukset lastensuojeluun sekä tarkastella sitä, miksi nykyiset lastensuojelun palvelut ja toimet eivät vastaa voimassa olevan lastensuojelulain henkeä. Sosiaali- ja terveysministeriön verkkosivujen mukaan lastensuojelulain kokonaisuudistus etenee kahdessa vaiheessa. Kevään 2023 aikana tehdään valmistelutyö, jossa luodaan uudistuksen suuntaviivat, vertaillaan eri uudistusvaihtoehtoja, tehdään oikeudellinen analyysi sekä vertaillaan uudistuksen sisältöä kansainvälisesti lastensuojelun kentällä. Konkreettiset lakiuudistukset on tarkoituksena tehdä vuodesta 2023 alkaen.

Lastensuojelun kokonaisuus on muuttunut vuosien kuluessa ja lastensuojelulain uudistusten myötä. Lainsäädännön peruseriaatteet ovat kuitenkin pysyneet kokonaisuudessa samankaltaisina, jossa kunnat vastaavat lastensuojelun toimeenpanosta ja valtio ohjaa sekä valvoo toimintaa. Näiden periaatteiden pohjalta lastensuojelu on toiminut viimeisten sadan vuoden aikana. Viimeisin iso uudistus oli hyvinvointialueiden muodostaminen ja lastensuojelun toimeenpanon siirtyminen hyvinvointialueille vuoden 2023 alusta. Tämä tulee todennäköisesti muokkaamaan myös lastensuojelun toimintaa ja palveluita ennen lastensuojelulain kokonaisuudistuksen voimaantuloa.

3.3 Lainsäädäntöön vaikuttaminen

Suomen perustuslaissa on määritelty, että Suomessa lainsäädäntövaltaa käyttää eduskunta. Lait valmistellaan hallituksen aloitteesta siinä ministeriössä, jonka toimialaa laki käsittelee. Eri intressitahojen näkemyksiä ja mielipiteitä kuullaan prosessin eri vaiheissa lausuntokierroksilla sekä kuulemistilaisuuksissa, kuten aiemmassa kappaleessa lainsäädännön prosessista kuvasin. Näissä vaiheissa järjestöillä ja sidosryhmillä on mahdollisuus vaikuttaa lainsäädäntöön kertomalla oman mielipiteensä ja antamalla lausunnon käsiteltävään asiaan.

Lainsäädäntöön ja päätöksentekoon vaikuttaminen on paljon muutakin kuin virallisia lausuntoja ja kuulemisia. Yhteiskunnallinen vaikuttaminen perustuu verkostoihin, sosiaaliseen kanssakäymiseen ja vuorovaikutukseen, mediaan ja aktiiviseen strategiseen toimintaan. Vaikuttaminen on pitkäjänteistä ja sinnikästä työtä, jonka vaikutukset näkyvät usein vasta pidemmän ajan jälkeen. Hyvä vaikuttaja etsii ja jakaa tietoa sekä kontakteja, toimii pitkäjänteisesti ja ennakoivasti sekä tarkkailee laajasti yhteiskunnallista ympäristöä. (Lähde 2010, 19.)

Eduskuntavaalit ovat yhteiskunnallisen vaikuttamisen tärkein ajankohta. Eri toimijat ja järjestöt muodostavat omat eduskuntavaaliteemansa, joita pyrkivät viemään eteenpäin niin, että ne huomioitaisiin hallitusohjelmassa ja näin niitä olisi mahdollista saada mukaan lainsäädäntöön ja päätöksentekoon seuraavien vuosien aikana. Tässä korostuu toimijoiden etujärjestö- ja asianajajanäkökulma, koska oman asian edistäminen on lähtökohtaisesti tärkeää. Eri toimijoiden yhteiskunnallinen vaikuttaminen ja omien teemojen ajaminen on tärkeää jatkuvasti, mutta erityisesti se korostuu hallituskausien taitteessa, kun uutta hallitusohjelmaa muodostetaan. Hallitusohjelma luo punaisen langan seuraavien vuosien hallituksen ja eduskunnan työskentelylle ja siinä määritellään hallituskauden tärkeät teemat ja edistettävät asiat.

Lain säätäminen tai uudistaminen on pitkä ja monitahoinen prosessi. Se voidaan kuvata selkeänä prosessikaaviona, mutta todellisuudessa asioista päättäminen ja niiden valmistelu ei ole yksinkertaista. Yhteiskunnan ja päätöksenteon monimutkaistuminen on lisännyt vaikutuskanavia, mutta tehnyt samalla vaikuttamisesta monitahoisempaa ja monimutkaisempaa. Tämä lisää lainsäätäjien vastuuta asioihin perehtymisessä ja eri näkökulmien huomioimisessa. Vaikutuskanavien ja julkisen keskustelun lisääntyessä yhteiskunnassa on edetty koko ajan myös enemmän kohti tilannetta, jossa kovimmin huutavalla on eniten tilaa keskustella asioista. Suomessa poliittinen valmistelu on edelleen hyvin virkamiesvaltaista ja tämä lisää virkamiesten vaikutusvaltaa sekä mahdollisuuksia nopeuttaa tai hidastaa käsiteltäviä asioita. Poliittisessa järjestelmässä on myös monia muita tahoja, joiden vaikutusvalta tulee huomioida pyrittäessä vaikuttamaan asioihin. Vaikuttamisessa onkin tärkeää tietää, keneen kannattaa vaikuttaa ja missä vaiheessa. (Jaskari 2010, 79.)

Rissasen (2011, 33) mukaan edellisten vuosikymmenten aikana säädösympäristössä on tapahtunut olennaisia muutoksia. Perusoikeusuudistus sekä Suomen liittyminen Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimukseen on vahvistanut ihmis- ja perusoikeuksia ja niiden huomioimista lainsäädännössä. Liittyminen Euroopan Unioniin ja lainsäädännön kansainvälistyminen on luonut uusia tarpeita ja tehtäviä lainsäätäjälle. Eduskunnan, valtioneuvoston ja ministeriöiden työmäärä on kasvanut ja aiheuttanut myös kritiikkiä lainvalmistelun tasossa. Lainvalmistelun monimutkaistuessa eri näkemysten huomioiminen on erityisen tärkeää. Tätä on parannettu vahvistamalla lainsäädännön valmistelun kuulemisprosesseja ja avaamalla niitä myös kokonaan avoimiksi lausuntopalvelun kautta. Näin jokaisella halukkaalla, myös yksityishenkilöllä, on mahdollisuus kertoa mielipiteensä valmisteilla olevaan uudistukseen.

Säädösympäristön muutokset, yhteiskunnan monipuolistuminen ja monimuotoistuminen sekä lainvalmistelun monimutkaistuminen ovat muuttaneet myös yhteiskunnallista vaikuttamista ja lainsäädäntöön vaikuttamista monimuotoisemmiksi ja ammattimaisemmiksi. Kansalaisjärjestöjen vaikuttaminen on muuttunut ammattimaisemmaksi ja sitä koordinoivat vaikuttamiseen keskittyneet ammatillaiset. Vaikuttamisella pyritään tuomaan esille näkemyksiä lainsäädäntöön liittyen, mutta myös laajemmin yhteiskunnan suuntaan ja kehitykseen vaikuttaen.

4. Tutkimustehtävä, aineisto ja menetelmä

4.1 Tutkimuksen tavoite

Tutkimukseni tavoitteena on tarkastella yhteiskunnallista vaikuttamista ja sosiaalialan järjestöjen esiin nostamia diskursseja eduskuntavaaleissa keväällä 2023. Näiden diskurssien avulla tutkin, mikä on sosiaalialan järjestöjen näkökulmasta tässä hetkessä tärkeää lastensuojelussa. Lisäksi tarkastelen, millaisia diskursseja järjestöt nostavat esille ajassa, jossa suunnitellaan lastensuojelulain kokonaisuudistusta, jolloin tiedolla sekä mielipiteillä vaikuttaminen on olennaista. Tarkastelen tutkimuksessani sitä, mitä järjestöt tässä yhteiskunnallisessa hetkessä sanovat lastensuojelusta ja sosiaalityöstä sekä mistä lastensuojelun teemoista järjestöt puhuvat vaikuttamisessaan.

Tutkimuskysymykseni on: *Mitä sosiaalialan järjestöt tässä tietyssä yhteiskunnallisessa hetkessä eduskuntavaalien aikana tuovat esiin lastensuojelusta omissa julkisuuteen suunnatuissa teksteissään?*

Tavoitteenani on tarkastella julkisuuteen suunnattujen tekstien kautta tapahtuvaa vaikuttamista ajankohdassa, jolloin sosiaalityön ja lastensuojelun osalta ollaan menossa kohti isoja muutoksia ja yhteiskunnallisia linjauksia. Tässä hetkessä järjestöillä on tärkeä hetki vaikuttaa omista lähtökohdistaan niihin linjoihin, joiden mukaan lastensuojelussa tullaan seuraavien vuosien ja ehkä jopa vuosikymmenien aikana toimimaan. Järjestöillä on myös mahdollisuus vaikuttaa yhteiskunnalliseen ymmärrykseen lastensuojelusta ja sen toimintakentästä muuttuvassa yhteiskunnassa. Tutkimuksessani kohdistan mielenkiintoni tekstien kautta tapahtuvaan vaikuttamiseen ja niihin diskursseihin, joita tutkimastani aineistosta nousee. Olen kiinnostunut siitä, millaisiin diskursseihin järjestöt tukeutuvat puheessaan lastensuojelusta ja tarkastelen tekstikatkelmissä sitä, millaista sosiaalista todellisuutta järjestöt puheellaan tuottavat.

Keskityn tutkimuksessani vaikuttamisen alkuvaiheeseen, eli eduskuntavaalivaikuttamiseen ja asioiden ajamiseen hallitusohjelmaan. Sosiaalityön ja vaikuttamisen näkökulmasta on tärkeää tarkastella, millaisia teemoja alan järjestöt nostavat esille vaalivaikuttamisessaan. Näiden teemojen avulla voimme tarkastella lastensuojelun tulevaisuutta ja niitä asioita, joita sosiaalityön kentän sisällä ja etujärjestöissä pidetään tärkeinä.

4.2 Tutkimusaineisto

Aineistona käytän sosiaalialan järjestöjen eduskuntavaaliohjelmia ja materiaaleja, joita ne ovat tuottaneet ennen eduskuntavaaleja ja kohdistaneet eduskuntavaalivaikuttamiseen. Useat järjestöt tuottavat omia eduskuntavaaliohjelmia ja vaalitavoitteita, joiden avulla he pyrkivät vaikuttamaan lainsäädäntöön ja yhteiskunnalliseen päätöksentekoon sekä tuottamaan uutta tietoa omasta toimintakentästään. Tavoitteiden tarkoituksena on tuoda esille järjestöille tärkeitä teemoja ja ajatuksia, joiden avulla järjestöjen toimintakenttää ja teemoja voidaan kehittää. Olen valikoinut tutkimani järjestöt sen mukaan, että ne ovat lausuneet sosiaali- ja terveysministeriön lastensuojelulain uudistamisesta aiemmin hallituskaudella 2019-2023. Nämä järjestöt olen poiminut lausuntojen antajien listasta, koska tätä kautta oli sujuvaa löytää niitä järjestöjä, joiden mielenkiinto ja toimintasektori kohdistuu sosiaalialaan ja lastensuojeluun. Lausunnonantajien lista on saatavilla lausuntopalvelun verkkosivujen kautta, joka on julkishallinnon verkkopalvelu, jonka kautta voidaan antaa ja pyytää lausuntoja. Julkaissut pyynnöt ja lausunnot ovat julkisia ja kaikkien luettavissa verkossa. Tarkastelen tutkimuksessani, miten eduskuntavaaliohjelmissa ja -teemoissa nostetaan esille lastensuojelua ja sosiaalialaa koskien ja millaisia diskursseja aineistosta nousee näitä ajatellen. Tätä kautta pystyn tutkimaan suuria teemoja ja linjoja, joita aiheen ympäriltä nousee ja millaista yhteiskunnallista kuvaa sekä keskustelua lastensuojelusta luodaan ja käydään.

Valitsin tutkimukseen seuraavat järjestöt: Talentia, SOS-Lapsikylä, Perhehoitoliitto, Ensi- ja turvakotien liitto, Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Lastensuojelun Keskusliitto ja Ehkäisevän päihdetyön järjestöverkosto EHYT. Ainoastaan näiden järjestöjen verkkosivuilta löytyi materiaalia eduskuntavaaleihin liittyen helmikuussa 2023. Lisäksi käytän tutkimuksessa Suomen nuorisotalon kattojärjestön Allianssin koostamaa vetoomusta kansanedustajille nuorten väkivaltaisuutta ja jengiytymistä koskien sekä Anna ääni lapselle -kampanjan materiaaleja. Anna ääni lapselle -kampanja on järjestöjen ja kansalaisten vaaleihin liittyvä vaikuttamiskampanja, jolla halutaan lisätä päättäjien tietoisuutta lasten oikeuksista ja edusta. Kampanjaa koordinoi Lastensuojelun Keskusliitto ja kampanja aktivoituu eduskunta-, hyvinvointialue- sekä kuntavaalien yhteydessä.

Osalla järjestöistä materiaalit olivat laajoja ja monipuolisia, toisilla vain lyhyitä tiedotteen tai blogin kaltaisia tekstejä. Kokonaisuudessaan oli havaittavissa, että enemmän tuotettua materiaalia oli isoilla järjestöillä ja järjestöjen keskusliitoilla. Kaikilla järjestöillä oli kuvitusmateriaalia tukemaan ja elävöittämään kirjoitettua tekstiä, joillakin järjestöillä myös videomateriaalia tukemaan ja vahvistamaan omaa viestiä. Kuvissa ja videoissa tekstilliset teemat olivat yhtenäisiä kirjoitetun tekstin kanssa.

Teemoja/tavoitteita/nimettyjä ilmiöitä järjestöt olivat tuoneet materiaaleissaan esille 3-13 kappaletta, keskimäärin 5 kappaletta. Kokonaisuudessaan aineistoa oli yhteensä 83 sivua Word-tekstiä.

4.3 Tutkimusmenetelmänä diskurssianalyysi

Tutkin aihettani tarkastelemalla aineistoa diskurssianalyysin avulla. Diskurssien tarkasteleminen auttaa hahmottamaan laajemmin järjestöjen yhteiskunnallista vaikuttamista ja sen tavoitteita. Todellisuus rakentuu ja uusiutuu symbolisissa teoissa, kuten puheissa ja kirjoituksissa. Yhteiskunnallinen toiminta ja vuorovaikutus perustuu symboleihin ja sovittuihin merkkeihin sekä merkityksiin. Pierre Bourdieu toistaa tätä teorioissaan ja pohtii yhteiskunnan ja sosiaalisen todellisuuden rakentumista. Yhteiskunnallinen todellisuus on jatkuvan vuorovaikutuksen tuotos, se on vaikuttamiseen perustuvaa toimintaa, jossa erilaiset ryhmät ja kentät taistelevat paikoistaan, vaikutusvallasta ja olemassaolosta. Vuorovaikutus ei tapahdu valtatyhjiössä, vaan se muokkaa jatkuvasti sosiaalista todellisuutta. (Kauppi 2004, 80-82.) Yhteiskunta rakentuu keskustelusta ja vuorovaikutuksesta. Lastensuojelun yhteiskunnallista todellisuutta ja vaikuttavuutta rakennetaan järjestöjen puheissa ja vuorovaikutuksessa yhteiskunnallisen vaikuttamisen kentällä.

Diskurssianalyysi perustuu sosiaalisen todellisuuden rakentumiseen ja sen tarkasteluun. Arja Jokinen, Kirsi Juhila ja Eero Suoninen (2016, 14) määrittelevät diskurssianalyysin ”sellaiseksi kielenkäytön ja muun merkitysvälitteisen toiminnan tutkimukseksi, jossa analysoidaan yksityiskohtaisesti sitä, miten sosiaalista todellisuutta tuotetaan erilaisissa sosiaalisissa käytännöissä”. Diskurssianalyysia kuvataan väljäksi teoreettiseksi viitekehykseksi, jonka oletuksina on kielenkäytön sosiaalista todellisuutta rakentava luonne, useiden rinnakkaisten ja keskenään kilpailevien merkityssystemien olemassaolo, merkityksellisen toiminnan kontekstisidonnaisuus, toimijoiden kiinnittyminen merkityssystemeihin sekä kielenkäytön seurauksia tuottava luonne. (Jokinen, Juhila ja Suoninen 2016, 21.) Diskurssianalyysia ei siis voi tarkastella pelkästään selkeänä metodina ja tutkimusmenetelmänä, vaan se linkittyy vahvasti yhteen teorian kanssa. Diskurssianalyysi nojaa sosiaaliseen konstruktionismiin ja sen ajatukseen sosiaalisen todellisuuden rakentumisesta ihmisten välisessä kielenkäytössä. Näin diskurssianalyysi ja Bourdieun kenttäteoria käyvät keskustelua keskenään.

Diskurssianalyysia käyttäessä on tärkeää hahmottaa myös oma roolinsa tutkijana ja sosiaalisen todellisuuden rakentajana. Myös tutkimuksen tulkinnat ja analyysi tuottavat sosiaalista todellisuutta. Kirsi Juhila (1999, 203-214) on luokitellut tutkijan roolin diskurssianalyysissä kolmeen eri rooliin,

analyttikoksi, asianajaksi ja tulkitsijaksi. Näiden roolien kautta tutkija voi lähestyä aineistoaan ja tuoda esille siitä nousevia analyysseja. Analyttikkona tutkija tarkastelee aineistoa neutraalisti ilman ennakko- tai taustaoletuksia. Asianajajana tutkija pyrkii tarkastelemaan aineistoa sen motiivin kautta, että hakee itse muutosta johonkin asiaan. Asianajaja tarkastelee aineistoa kriittisesti ja rakentaa uutta sosiaalista todellisuutta. Tulkitsijana tutkija tarkastelee aineistoa erilaisten mahdollisuuksien kautta ja käy vuoropuhelua aineiston kanssa toimijana, jolla on oma roolinsa sosiaalisen todellisuuden rakentajana. Oman asemani tutkijana ja aineiston käsitelijänä miellän tulkitsijaksi, koska taustani on sekä lastensuojelussa että vaikuttamistyössä ja molemmista minulla on paljon taustatietoa. Tarkastelen aineistoa tämän taustakäsityksen kautta, joten edes halutessani en pysty tarkastelemaan aineistoa ilman taustaoletuksia.

Diskurssianalyysillä aineistoa tarkasteltaessa tulee toistuvasti huomioida sen väljyys ja merkityksiä tuottava rooli. Tutkija rakentaa itse todellisuutta ja luo merkityksiä, jotka vievät tulkintoja eteenpäin. Tutkija tekee tutkimuksen aikana monia valintoja, jotka antavat suuntaa tutkimukselle ja tulkinnoille. Aineistosta esille nostetut diskurssit ovat tutkijan valintoja ja joku toinen tutkija erilaisilla silmälasilla ja taustatiedoilla voisi nostaa samasta aineistosta esille toisenlaisia diskursseja. Diskurssit eivät siis ole ehdottomia totuuksia, vaan tutkijan henkilökohtaisia valintoja ja näkemyksiä käsittelyssä olevasta asiasta. Norman Fairclough (1995, 96-97) on pitänyt diskurssianalyysissä tärkeänä, että kielen ja sosiaalisten prosessien ja suhteiden väliset yhteydet tehdään näkyviksi. Kieltä tarkastellaan suhteessa sosiaaliseen kontekstiin, jossa se on tuetettu ja jossa sitä käytetään. Kielellä on aina tavoite ja todellisuus, jossa se esiintyy. Tämä todellisuus rakentuu suhteista, joilla on merkitystä kielen ja sen tavoitteiden kannalta. Nämä suhteet tulee tuottaa näkyviksi, jotta kielen merkitys ja tavoitteet pystytään näkemään selkeämmin. Myös Bourdieu (2005) painottaa sosiaalisen kontekstin tärkeyttä tekstiä tutkittaessa ja tämä tulee näkyväksi kenttäteorian kautta.

Diskurssianalyysi korostaa kielen merkitystä sosiaalisen todellisuuden rakentumisessa. Diskurssit eivät ainoastaan kuvaa todellisuutta, vaan merkitykset muodostuvat diskursiivisessa toiminnassa ja diskurssit tuottavat kuvaa tavoiteltavasta todellisuudesta. Diskurssien avulla voidaan ohjata yhteiskunnallista päätöksentekoa ja vaikuttamista. (Sotkasiira 2018, 18.)

Lähdin tekemään analyysia aineistosta lukemalla tekstiä useita kertoja ja poimimalla sieltä toistuvasti esille nousevia lastensuojelua koskevia sanoja ja teemoja. Tällaisia oli esimerkiksi hyvinvointi, pitkäjänteisyys, tulevaisuus, talous, strategisuus, osallisuus, kokonaisvaltaisuus, monialaisuus, sirpaleisuus, lapsen etu, kokonaisuus, ammatilliset, resurssit, vahvistaminen ja tasapainoisuus. Pohdin

kokonaisuutta ja siitä nousevia sanoituksia lastensuojelun näkökulmasta muodostaen niistä kokonaisuuksia ja hakemalla laajempia teemoja sekä diskursseja, joita järjestöjen puheesta muodostuu. Tarkastelin eri järjestöjen puhetta toisiinsa verraten ja pohdin järjestöjen eroja lastensuojelusta puhuttaessa. Pohdin analyysia tehdessäni myös järjestöjen asemaa ja roolia yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa sekä ajankohtaa, jota varten tekstit on tuotettu ja jossa keskustelua käydään. Tekstien kontekstin ymmärtäminen ja hahmottaminen on analyysin tekemisen kannalta olennaista ja tärkeää, koska tekstit on tuotettu tiettyyn ajankohtaan ja tavoitteeseen. Analyysi eteni laajasta kokonaisuudesta pienempiin tekstistä nouseviin käsitteisiin, jotka jälleen laajenivat isommiksi diskursseiksi, joita muodostin järjestöjen puheesta kolme kappaletta. Nämä ovat huolidiskurssi, palvelujen tarpeen ja oikeutuksen diskurssi sekä reformidiskurssi. Diskurssit ovat laajoja kokonaisuuksia, joiden sisälle jää paljon puhetta ja pienempiä aladiskursseja sekä heikompia diskursseja, joiden roolia voisi tarkastella vielä tarkemmin. Analyysia olisi voinut jatkaa yksityiskohtaisemmaksi ja tarkastella heikommin esille nousevia diskursseja nykyisten kolmen diskurssin sisällä, mutta tein valinnan, että keskityn kolmeen päädiskurssiin, jotka löysin aineistosta.

Tarkastelen diskursseja tuloksissa tekstikatkelmien kautta. Olen poiminut aineistosta tekstejä, joissa diskurssi puhuu ja pyrkinyt valitsemaan tekstejä useilta eri järjestöiltä. Tekstikatkelmat ovat ryhmissä, jotka muodostavat kootun esimerkin diskurssin puheesta.

Lastensuojelun lisäksi teksteissä puhutaan sosiaalialasta ja sosiaalityöstä laajemmassa merkityksessä sekä eri sosiaalityön alojen näkökulmasta, kuten esimerkiksi aikuissosiaalityön, päihdetyön, taloudellisen tuen, väkivaltatyön sekä sosiaalihuoltolain mukaisten palveluiden näkökulmasta. Lastensuojelusta ja sosiaalialasta puhutaan aineistossa paljon huolen kautta ja tuodaan vahvasti esille aihepiiriin liittyvää huolta. Lisäksi puheeksi nousee palvelujen tarve sekä oikeus palveluihin. Näiden lisäksi puhutaan muutoksesta, sen tarpeesta ja suunnasta. Nämä diskurssit toistuvat kaikissa teksteissä kokonaisuudessaan. Tutkimuksessani järjestöjen teksteistä nousi selkeinä diskursseina huolidiskurssi, palveluiden tarvetta ja oikeutta palveluihin korostava diskurssi sekä reformidiskurssi, joka pitää sisällään puhetta muutoksesta ja toisaalta vakauttamisesta.

5. Tulokset

5.1 Huoli lastensuojelusta puhumisen tapana

Järjestöjen tekstissä puhutaan huolesta, jota lastensuojelun ja sosiaalialan tilasta koetaan. Huoli kattaa useita aihepiirejä lastensuojelun viranomais- ja kokonaistilanteesta, perheiden ja lasten tilanteesta työntekijöiden tilanteeseen sekä yhteiskunnallisen tilanteeseen. Huolena nähdään mm. perheiden palveluiden saatavuus, ennakoitavuus ja kattavuus, palveluiden oikea-aikaisuus ja laadukkuus, lasten hyvinvointi, pahoinvointi ja mielenterveyden palvelut, lapsiperheköyhyys, perheväkivalta, globaalit haasteet ja ihmisoikeudet, työntekijöiden saatavuus ja resurssikysymykset. Teemoja käsitellään korostaen huolen ja pelon kautta, ratkaisut ja tavoitteet jäävät puheessa pienempään rooliin.

Huoli on ollut lastensuojelun teemana vuosikymmeniä ja voisimme sanoa sen olleen lastensuojelun kantava ajatus aina. Lastensuojelu ja sosiaalityö perustuu huoleen ja avun tarpeeseen, ilman sitä niitä ei olisi olemassa tai niille ei olisi tarvetta. Huolen diskurssi tulee vahvasti esille järjestöjen tekstistä ja se kiinnittää erityisesti huomiota. Lastensuojelusta puhutaan huolen kautta, eikä huoli liity pelkääseen lapsiin, perheisiin ja heidän tarpeisiinsa.

”Tuleva hallituskausi on kriiseistä toipumisen ja sopeutumisen aikaa. Ihmisten hyvinvointi on poikkeusaikojen jälkeen koetuksella, erityisesti nuorten ahdistuneisuus ja uupumus ovat lisääntyneet. Kriisi ja taantumukset ovat omiaan lisäämään päihteiden käyttöön liittyviä ongelmia ja syventämään niitä entisestään. Hyvinvoinnin pitkän aikavälin edellytyksiä ei kannata tuhota lyhytnäköisillä päätöksillä.” (EHYT ry)

Huolen avulla teksteissä tuodaan esille sosiaalityön teemoja, joihin voidaan luoda ratkaisuja sosiaalityön tuella, ei pelkillä rangaistuksilla, tästä esimerkkinä päihdetyö. Tässä ajatuksessa kulkee vahvasti mukana sosiaalityön eetos, joka tarkastelee asioita laajemmin hyvinvoinnin ja systeemisen ajattelun kautta, ei suoraviivaisesti pelkän laillisuuden tai talouden näkökulmasta. Taloudellisia hyötyjä tarkastellaan laajemmin ihmisen, yhteiskunnan ja hyvinvoinnin näkökulmasta pitkällä aikavälillä. Huolen avulla puhutaan siitä, että ratkaisuja voi olla löydettävissä pitkällä aikavälillä, mutta isoihin yhteiskunnallisiin haasteisiin ei ole pikavoittoja. Ratkaisut kulkevat mukana huolen diskurssissa, mutta konkreettisia ratkaisukeinoja tarjotaan vähän.

Lastensuojelusta ja sosiaalityön huolista puhutaan vaikuttamisen mahdollisuuksien kautta. Huolidiskurssissa puhutaan siitä näkökulmasta, että asioihin ja huoliin on löydettävissä ratkaisuja yhteiskunnallisen vaikuttamisen kentällä, vaikuttajien ja päättäjien toimesta. Tämä vaatii huolien tunnistamista, jossa järjestöt tarjoavat tietoa ja asiantuntijuutta, sekä huolien tunnustamista ja näkemistä, joka jää päättäjien ja vaikuttajien tehtäväksi.

Lastensuojelun ja työntekijöiden tilannetta tuodaan esille erityisesti resurssien kautta. Haasteena nähdään työntekijöiden saatavuus, työn kuormittavuus ja lakimääräisten tavoitteiden ja määräysten toteutumattomuus, näihin tarjotaan ratkaisuna resurssien lisäämistä ja kohdentamista. Samanlainen huolidiskurssi tulee näkyviin yhteiskunnallisessa keskustelussa, joka käsittelee lastensuojelun tilaa ja kehittämistarpeita. Huolidiskurssi perustuu ja sitä vahvistetaan analysoitavassa aineistossa mm. lastensuojelun ammattilaisten haastatteluihin ja tutkimuksiin.

”Ammattilaisten mukaan lastensuojelussa on liikaa painetta ja liian vähän työntekijöitä. Lain mukaiset asiakasmäärät eivät lähellekään aina toteudu.” (Talentia)

”Lastensuojelun ja lasten ja perheiden sosiaalihuollon ammattilaiset kokevat työnsä merkitykselliseksi, mutta se ei riitä, jos muut työntekoon liittyvät asiat eivät ole kunnossa. Kuormitustekijöitä ei voi purkaa yksilötason ratkaisuilla – työn sujuvuudelle luodaan puitteet riittävillä resursseilla ja oikealla kohdentamisella.” (Talentia)

Lastensuojelun konkreettiseen työhön ja sen tekemiseen liittyviä huolia tuodaan esiin huolidiskurssissa, erityisesti työntekijöitä edustavien järjestöjen näkökulmasta, mutta myös muiden puolesta. Huoli resursseista ja tekijöistä kantaa punaisena lankana läpi aineiston.

”Lasten, nuorten ja perheiden palvelujen laatua ja saatavuutta haastavat tulevalla hallituskaudella ennen kaikkea pula henkilöstöstä eli hyvinvoinnin tekijöistä. Lisämäärärahaakaan ei auta, ellei ole ammattilaisia, joita palkata palveluja toteuttamaan. Erityisen hankalaksi henkilöstöpula on jo muodostunut varhaiskasvatuksessa, lasten ja nuorten mielenterveyspalveluissa sekä lastensuojelussa.” (Lastensuojelun keskusliitto)

Laajempänä yhteiskunnallisena huolena nostetaan esille lapsiperheköyhyys ja sen vaikutukset sekä yhteiskuntaan että lasten ja perheiden tilanteeseen, mikä osaltaan vaikuttaa sosiaalipalveluihin ja lastensuojeluun. Lapsiperheköyhyyttä ja köyhyyttä yleensä käsitellään merkittävä yhteiskunnallisena

haasteena, jonka vaikutukset ovat laajat ja pitkäkestoiset. Köyhyys nähdään vaurioittavana sekä yksilön että yhteiskunnan kannalta, mutta koetaan sen olevan laajemmin yhteiskunnan ratkaistavissa oleva ongelma, johon yksilöiden on vaikeampaa vaikuttaa. Huolidiskurssissa vastuuta ei anneta yksilöille tai perheille vaan yhteiskunnalle ja päättäjille, joiden vastuulla on ratkaista köyhyys yhteiskunnallisena haasteena. Järjestöjen tuottamalla puheella on kohde ja tavoite, eli vaikuttaminen yhteiskunnalliseen toimintaan ja päätöksentekoon, jossa on taho, joka ratkaisee yhteiskunnalliset ongelmat laajemmalla ja korkeammalla tasolla, eikä yksilöllä ole merkittävää vaikutusvaltaa näihin haasteisiin.

”Arviolta joka yhdeksäs suomalainen lapsi elää köyhässä perheessä. Tilanne on nopeasti pahenemassa, sillä ruoka ja energia kallistuvat koko ajan merkittävästi. (...) Köyhyydessä elävät perheet eivät voi selvitä tilanteesta ilman valtiovallan määrätietoisia toimia. Lapsiperheköyhyydellä on jopa elämänmittaiset vaikutukset lapsen elämään. Kaikkein vaurioittavinta on vauvaperheiden köyhyys; se näkyy lapsen elämässä myöhemmin keskimääräistä yleisempinä mielenterveys-, päihde- ja syrjäytymisongelmina. (...) Köyhyys sulkee lapsen pois monista muille lapsille kuuluvista mahdollisuuksista. Köyhyydessä elävistä lapsista 40 prosenttia kertoo joutuneensa kiusatuksi perheensä taloudellisen tilanteen takia. Köyhyys myös siirtyy sukupolvelta toiselle.” (Ensi- ja turvakotien liitto)

Köyhyyden lisäksi laajempina yhteiskunnallisena huolena puhutaan perhe- ja lähisuhdeväkivallasta. Molemmat näistä aiheista ovat pitkäkestoisia ja laajempia yhteiskunnallisia ongelmia, joiden parissa on käyty keskustelua useita vuosia ja jopa vuosikymmeniä. Myös väkivaltaa käsitellään laajana ja vaikuttavana huolena, jonka vaikutukset kestävät pitkään ja yltävät verkostoihin sekä ylisukupolvisesti useisiin perheenjäseniin. Yhteiskunnan ja ammattilaisten rooli tulee esille ongelmanratkaisijoina ja toisaalta myös nykytilanteessa ongelman mahdollistajina puutteellisen työskentelyn ja ammattiosaamisen vajavaisuuden vuoksi. Huolta nousee ammattilaisten taidosta nähdä ja ehkäistä väkivaltaa, tukea väkivallan uhreja sekä tehdä moniammatillista yhteistyötä. Yhteiskunnallisessa keskustelussa on noussut esille myös huolta siitä, miten ammattilaiset siirtävät vastuuta väkivallan puheeksi ottamisesta muille ammattilaisille, eivät osaa tunnistaa väkivallan uhreja omassa työssään ja toisaalta eivät osaa ohjata väkivallan uhreja oikeiden palveluiden piiriin.

”Suomessa joka toinen nainen joutuu erilaisen lähisuhdeväkivallan uhriksi tai sen uhanalaiseksi. Väkipalta koskettaa lähisuhteissa kaikenikäisiä. Kolmannes lapsista joutuu kokemaan kaltoinkohtelua tai väkivaltaa tai altistuu perheväkivallalle kotonaan. (...)

Vakavat erotilanteet sisältävät perhesurman riskin ja eri ammattilaisten yhteistyö on puutteellista riskien arvioimiseksi näissä tilanteissa.” (Ensi- ja turvakotien liitto)

Erityisenä huolena tulee esille nuorten tilanne, joka näkyy nuorten palveluiden kuormittumisena, nuorten pahoinvoinnin lisääntymisen sekä nuorten kokemana yhteiskunnallisena toivottomuutena. Huolidiskurssin sisällä tärkeänä kysymyksenä on huolen laajuus, pitkäkestoisuus ja vaikutusten kertaantuminen. Huolelle ei ole helppoja tai nopeita ratkaisuja, joilla erilaisiin huolenaiheisiin pystyttäisiin puuttumaan tai löytämään keinoja niiden poistamiseksi. Vastuu ratkaisuista jätetään avoimeksi ja selkeästi päättäjien arvioitavaksi, mikä siirtää vastuun muille toimijoille. Monessa huolella asiat ja kysymykset tuodaan esille, mutta ratkaisuina on ainoastaan ammattilaisten osaamisen vahvistaminen, kehittäminen ja käyttäminen. Ratkaisut ovat mukana keskustelussa, kun huolesta puhutaan, mutta niiden rooli jää suppeaksi.

Yhteiskunnallisten huolien lisäksi huolidiskurssissa puhutaan globaaleista huolista, jotka vaikuttavat laajemmin koko maapallon väestöön ja kokonaisuuteen sekä sitä kautta yksilö- ja yhteiskunnalliselle tasolle myös Suomessa. Tällaisia haasteita nähdään mm. koronapandemian jälkiseurauksena ilmastomuutoksen vaikutuksina. Koronapandemian aikana palveluita supistettiin ja niiden saatavuutta rajattiin, jolla oli mittavat vaikutukset perheisiin, lapsiin ja nuoriin. Näiden vaikutusten arviointia tehdään vasta ja jälkiseuraukset tullaan näkemään vuosien kuluttua. Toisaalta näitä seurauksia korjataan jo sosiaali- ja terveyspalveluissa, jossa muutaman vuoden palveluvaje näkyy suurena huolena monen ihmisen ja perheen tilanteessa. Tämä lisää kuormitusta työntekijöille sekä asiakkaille ja tulee esille yhteiskunnallisena huolena.

”Ilmastomuutos ja luontokato uhkaavat maapallon tulevaisuutta. Niiden suurimmat vaikutukset koskettavat nykyisiä lapsisukupolvia ja tulevia sukupolvia. (...) Koronakriisi on lisännyt lasten ja nuorten hyvinvoinnin, terveyden ja pärjäämisen haasteita. Kriisin kielteisten pitkäaikaisten vaikutusten torjuminen on välttämätöntä lasten ja nuorten ulkopuolisuuden ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi. (...) Riittävän tuen puuttuminen uhkaa heikentää lasten ja nuorten hyvinvointia ja lisätä eriarvoistumista.” (Mannerheimin lastensuojeluliitto)

”Nuorten mielenterveys herätti huolta jo ennen koronapandemiaa. Pandemian jälkivaiheessa erityisesti nuorten ja nuorten aikuisten mielenterveysongelmat ovat voimakkaassa kasvussa.” (Lastensuojelun keskusliitto)

”Koronapandemian aikana äitiys- ja lastenneuvoloiden toiminta on vaarantunut.” (Ensi- ja turvakotien liitto)

”Venäjän hyökkäys Ukrainaun on heikentänyt merkittävästi Euroopan turvallisuutta. Suomen turvallisuutta on vahvistettava kokonaisvaltaisella ja pitkäjänteisellä tavalla. Sota on ajanut valtavan määrän ukrainalaisia lapsia ja nuoria pakolaisiksi. Sota ja heikentynyt turvallisuustilanne huolestuttavat myös Suomessa lapsia ja nuoria.” (Mannerheimin lastensuojeluliitto)

”Pandemiat ja erilaiset kriisit aiheuttavat sosiaalisten ongelmien kärjistymistä, kuten taloudellista ahdinkoa, osattomuutta ja psyykkistä kuormaa.” (Talentia)

Syvimmillään yhteiskunnalliset huolet kilpistyvät huolidiskurssissa ammattilaisten rooliin, resurssiin ja osaamiseen, jota voidaan yhteiskunnan kautta tukea. Huolipuhe tulee esille monen näkökulman, toimijan ja kokonaisuuden kautta huolidiskurssin sisällä ja kattaa laajasti koko lastensuojelun sekä sosiaalialan.

Huolidiskurssissa keskeisenä teemana ovat haasteet ja ongelmat, joista puhutaan aineiston eri kohdissa ja monen toimijan näkökulmasta. Huoli on hyvin ongelmakeskeinen ja jossain määrin negatiivinen diskurssi, jolloin ratkaisuja esitettyihin haasteisiin ei pystytä löytämään tai tarjoamaan. Osaltaan tämä johtuu varmasti materiaalin tavoitteista käsin, koska tarkoituksena on selkeästi nostaa esille lastensuojelun ja sosiaalihuollon haasteita ja vaikeita teemoja. Ratkaisukeskustelua käydään todennäköisesti muilla areenoilla ja toisessa kontekstissa, jossa toimijat pyrkivät yhdessä löytämään vastauksia ja ratkaisuja ongelmiin. Tämä jää tietenkin käsittelyssä olevan materiaalin ulkopuolelle ja arvion sekä oletuksen varaan, koska se ei tule esille materiaalien analysoinnissa. Huolidiskurssi nostaa asioita esille ja ottaa niitä puheeksi sekä tuottaa tietoa yhteiskunnallisen vaikuttamisen tueksi.

5.2 Palveluiden tarve ja oikeus palveluihin

Aineistossa palvelut nähdään oikeutettuina ja tarpeellisia asiakkaiden näkökulmasta ja yhteiskunnan tehtävä on varmistaa ja taata, että niitä on saatavilla tarpeen mukaan kaikille. Järjestöt luovat kuvaa ideaalista palvelujärjestelmästä, jossa on mahdollisuuksia ja resursseja riittävästi kaikille ja

ammattilaisten tilanne on hyvä. Tämä vastaa ajatusta järjestöjen asemasta lastensuojelun asianajajina. Asianajajan tehtävä on varmistaa asiakkaansa ja puolustamansa tahon etua ja pyrkiä parantamaan olemassa olevaa tilannetta. Toisaalta järjestöt luovat kuvaa ja sosiaalista todellisuutta palvelujen tarpeellisuudesta ja vääjäämättömyydestä sekä ehdottomuudesta sen suhteen, ettei vaihtoehtoja ole. Palveluiden tarpeen diskurssi ylläpitää ja vahvistaa nykyistä järjestelmää ja luo tarpeen kehittää lisäksi uusia liittymiä nykyisten palveluiden välille palvelujärjestelmän kokonaisvaltaistamiseksi. Palveluiden tarvetta ja oikeutusta ei kyseenalaisteta, vaan sen olemassaoloa vahvistetaan läpi koko aineiston. Järjestöt tuovat selkeästi esille oman näkökulmansa yhteiskunnalliseen keskusteluun ja asemoivat oman vaikuttamisen paikkansa yhteiskunnallisen keskustelun kentällä.

Järjestöt puhuvat teksteissään lastensuojelusta palveluiden kautta ja perusoletuksena on, että palvelut kuuluvat yhteiskuntaan ja ihmiset ovat oikeutettuja niihin. Järjestöt tuottavat kuvaa nykyisestä yhteiskunnasta ja sen palveluista ja vaativat joko niiden ylläpitämistä tai parantamista. Myös joitakin kehitysehdotuksia on, mutta laajempia muutoksia olemassa olevaan ei vaadita. Palveludiskurssi ei tuo esille, että jokin olemassa oleva palvelu tai toiminto olisi turhaa tai poistettavaa. Järjestöjen palvelupuhe keskittyy palveluiden olemassaoloon, niiden tarpeeseen ja siihen, ettei niitä ole saatavilla tarpeeksi tai oikea-aikaisesti. Keskustelu palveluista keskittyy selkeästi yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen ja asiantuntijuuteen.

Palvelut ovat olennainen osa lastensuojelua ja sen toiminnallisuutta. Palvelut ovat tärkeitä myös järjestöjen näkökulmasta, koska useat isot lastensuojelun järjestöt toimivat myös palveluntuottajina lastensuojelun palveluissa. Palveluiden tarvetta tuodaan esille lapsen ja perheen, hyvinvointialueiden ja hallinnon sekä eri toimijoiden näkökulmista. Palveludiskurssissa luodaan kuvaa palveluiden tarpeen kasvusta, palveluiden riittämättömyydestä sekä palveluiden vaikeasta saavutettavuudesta. Palveludiskurssi toistaa hyvin pitkälti aiempaa huolipuhetta, mutta erottaa sen korostamalla enemmän palveluiden roolia lastensuojelun toiminnassa ja ihmisten oikeutta palveluiden saamiseen. Huolidiskurssin tavoin palveludiskurssi luo negatiivista kuvaa lastensuojelusta ja sen toiminnallisuudesta yhteiskunnassa.

”Lasten ja perheiden tuen tarve on lisääntynyt, lastensuojeluilmoitusten määrät ovat kasvaneet, ja monilla lastensuojelun asiakkaana olevilla lapsilla ja nuorilla on yhä monimutkaisempia haasteita. Hyvä yhteistyösuhde osaavan ammattilaisen kanssa on keskeinen tekijä palveluiden onnistumisen kannalta (...)” (Talentia)

”Sosiaalisten ja terveydellisten ongelmien lisääntyessä palveluiden ja etuuksien tarve kasvaa ja kustannukset lisääntyvät.” (Talentia)

”Perhe voi tarvita tavanomaista enemmän tukea väliaikaisesti muuttuneiden olosuhteiden vuoksi tai pidempiaikaisesti esimerkiksi lapsen tai vanhemman terveydellisten tai sosiaalisten haasteiden vuoksi. (Lastensuojelun keskusliitto)

Palveluiden tarpeen lisääntymistä korostetaan teksteissä. Lastensuojelun ja muiden sosiaalipalveluiden tarve kasvaa, mutta palvelut ja käyttäjät eivät kohtaa toisiaan. Palvelujen tarpeen ongelmallisuus tulee esille usein palveludiskurssin puheessa. Haasteiksi tunnistetaan ammattilaisten puute, resurssien vähäisyys ja kohtaamattomuus, palveluiden väliset kuilut ja tarve palvelujärjestelmän kehittämiseksi. Palvelukentän ominaisuudet eivät vastaa tarpeita ja palveluiden nähdään olevan myös tehottomia suhteessa määrään ja laatuun.

”Tällä hetkellä sosiaalialan ammattilaisia on liian vähän suhteessa apua tarvitseviin suomalaisiin. Me sosiaalialan ammattilaiset emme halua pudottaa ketään palvelujen piiristä.” (Talentia)

”Tunnistetaan lastensuojelun resurssitarve ja resurssit nostetaan tarvittavalle tasolle. Turvataan lastensuojelun ammattilaisten saatavuus henkilöstömitoituksella ja kiinnitetään huomiota palveluiden laatukriteereihin.” (Sos-lapsikylä)

”Tarvitsemme kokonaisvaltaista, oikea-aikaista työskentelyä koko perheen kanssa ja proaktiivisempaa otetta, jossa perheiden elämään tuodaan enemmän suojaavia tekijöitä. Palvelujärjestelmän kehittämisen ohella tarvitsemme sosiaalipoliittisia ratkaisuja, joilla lievennetään yhteiskunnan rakenteisiin sisältyviä epäoikeudenmukaisuuksia.” (Lastensuojelun keskusliitto)

”Lasten huostaanottojen määrä on erittäin korkea, tällä hetkellä huostaanotettuna on yli 11300 lasta. Eniten viime vuosina ovat lisääntyneet alle 3-vuotiaiden ja nuorten huostaanotot. Se kertoo, että vauva- ja pikkulapsiperheet ja lapset eivät saa tarvitsemaansa apua riittävän varhain.” (Ensi- ja turvakotien liitto)

Järjestöt puhuvat palveludiskurssin kautta palveluiden määrästä ja kohtaamattomuudesta. Järjestöt luovat kuvaa yhteiskunnasta, jossa palveluita kyllä on, mutta ne eivät vastaa tarvetta tai asiakkaat eivät löydä niitä oikea-aikaisesti. Ammatillaiset ja asiakkaat eivät ole yhtä aikaa samassa tilassa ja tilanteessa, eivätkä apu, auttaja ja avuntarvitsija löydä toisiaan yhteiskunnassa. Järjestöt tunnistavat palveluiden ongelman, mutta ratkaisujen ja parannuskeinojen löytäminen on haastavampaa.

Palveluista ja tarpeesta puhutaan lastensuojelun lisäksi myös muiden toimijoiden näkökulmasta. Eri-tyisesti tuodaan esille koulun ja varhaiskasvatuksen merkitys lastensuojelun toiminnan tukena ja ennaltaehkäisyssä. Koulun rooli nähdään vahvana mielenterveyden tukemisessa, haasteiden tunnistamisessa ja matalan kynnyksen palveluiden tarjoamisessa. Tämä nähdään lastensuojelun tarvetta ehkäisevänä tekijänä ja tärkeänä toimijana ongelmien tunnistamisessa. Koulun rooli korostui palveludiskurssin sisällä suhteessa muihin toimijoihin. Syyksi tähän tarjottiin sen koko ikäluokan kattavuutta ja kaikkien lasten elämässä mukana olemista, koko perheen tilanteen tuntemista sekä lapsen yksilökohtaisten tarpeiden tunnistamista. Koululle annettiin paljon vastuuta lasten tarpeiden tunnistamisessa.

”Lasten ja nuorten mielenterveyden tukemisessa koulut, oppilaitokset sekä niiden oppilas- ja opiskelijahuolto ovat avainasemassa, kun etsitään ratkaisua laajasti koko ikäluokkaa koskevaan palvelutarpeeseen.” (Lastensuojelun keskusliitto)

”Varhaiskasvatuksen ja koulutuksen voimavarat ovat riittämättömällä tasolla. Resursien puute vaikuttaa kaikkein eniten heikommassa asemassa oleviin lapsiin ja nuoriin.” (Mannerheimin lastensuojeluliitto)

”Jatkossa on huolehdittava, että opinnot ovat tosiasiallisesti jokaisen nuoren ulottuvilla, myös vammaisten nuorten sekä nuorten, joilla on neurokirjon erityispiirteitä. On varmistettava nuorten ja opiskelupaikkojen kohtaaminen ja nuorten tarpeisiin vastaavien opiskelupaikkojen riittävyys, mikä on tärkeää etenkin erityistä tukea tarvitsevien nuorten kohdalla.” (Lastensuojelun keskusliitto)

Palveluiden riittämättömyys ja kohtaamattomuus nostetaan esille myös palveluiden kohdistamisen näkökulmasta. Palvelujärjestelmässä koetaan olevan heikkous tunnistaa avun tarvetta, sen erityisyyttä tai perheiden ja lasten yksilökohtaisia tilanteita. Toistuvasti tuodaan esille, etteivät tarvitsijat löydä palveluita, vaikka ne olisivat olemassa tai tarvittavia palveluita ei ole siellä, missä tarvetta olisi.

Palveluiden diskurssi tunnistaa tarpeen palveluille ja ihmisten oikeuden palveluihin hyvinvointivaltiossa, mutta toteaa, ettei palvelut ja ihmiset kohtaa toisiaan riittävässä määrin.

”Palvelujärjestelmässä tunnistetaan liian heikosti erityistä tukea tarvitsevien lasten ja perheiden tarpeet, eikä tukea heille ole riittävästi saatavilla.” (Talentia)

”Peruspalvelujen riittämättömyys ja varhaisen tuen puute ovat lisänneet erityispalvelujen, kuten lastensuojelun ja lasten- ja nuortenpsykiatristen palvelujen tarvetta.” (Mannerheimin lastensuojeluliitto)

Perheiden tilanteiden tunnistamiseen haetaan ratkaisua yksilökohtaisemmasta työskentelystä ja kokonaistilanteen tarkastelusta. Palvelujärjestelmän tulisi kattaa laajempia kokonaisuuksia, eikä toimia siiloutuneesti. Palveludiskurssissa järjestöt tuottavat kuvaa kehitettävästä palvelujärjestelmästä, josta voitaisiin lisäresurssin avulla tehdä toimiva, tavoittava ja paremmin asiakkaiden tarpeisiin vastaava. Ongelmien ja haasteiden lisäksi halukkuutta on myös tuoda keskusteluun mukaan ehdotuksia parannuksiksi, joiden avulla palvelujärjestelmää voitaisiin kehittää. Näitä tarkastellessa on kuitenkin tutkijana huomioitava keskustelun yksipuolisuus ja järjestöjen näkökulma tekstin tuottajana.

”Kiinnitetään huomiota sijoitettavan lapsen vanhempien elämäntilanteiden tukemiseen sekä mahdollisten sisarusten hyvinvointiin. Myös lastensuojelun asiakkaiden sekä jälkihuollon piirissä olevien nuorten tukijärjestelmiä tarkastellaan ja kehitetään selkeämmiksi ja hyvinvointia vahvistaviksi.” (Sos-lapsikylä)

”Lisäksi lapsille ja nuorille tulee varmistaa turvallinen ympäristö osallistua, myös etätaapaamisissa.” (Sos-lapsikylä)

”Hallituskaudella vahvistetaan lasten ja nuorten mielenterveyspalvelujen saavutettavuutta ja kiinnitetään huomiota palveluihin pääsemisen oikea-aikaisuuteen. Lisäksi kasvatetaan mielenterveyspalveluiden resursseja myös osana lastensuojelupalveluja.” (Sos-lapsikylä)

”Jotta vakavissa erotilanteissa elävät lapset ja aikuiset saavat tarvitsemansa avun, hyvinvointialueilla tarvitaan moniammatillisia työryhmiä.” (Ensi- ja turvakotien liitto)

Järjestöt tuovat esille keinoja, joilla palveluita voidaan kehittää ja parantaa. Keskustelu palveluiden kehittämisestä pysyy turvallisella tasolla ja tuo pieniä parannusehdotuksia palveluihin. Vastauksia suuriin kysymyksiin palveluiden kohtaamattomuudesta tai saavuttamisesta ei tarjota.

Palveludiskurssi puhuu mielenterveyden ja lastensuojelun palveluiden kohtaamattomuudesta ja riittämättömyydestä ja nostaa tätä esille vahvasti palveluiden kehittämisen näkökulmasta. Järjestöt tunnistavat aineistossa mielenterveyden haasteiden kasvun nykyisessä yhteiskunnallisessa tilanteessa, koronan ja muiden kriisien vaikutuksesta sekä palveluiden riittämättömyyden.

”Lapset ja perheet eivät saa apua mielenterveysongelmiin ajoissa, eivätkä aina edes, kun tilanne on jo vakava. Lastensuojelun asiakkuus ei takaa apua mielenterveysongelmiin, vaan jopa heikentää mahdollisuuksia saada erikoissairaanhoidon palveluja. Lastensuojelun palveluilla ei kuitenkaan voida vastata mielenterveyspalvelujen tarpeeseen. Lastensuojelun ja mielenterveyspalvelujen yhteistyötä tulee kehittää, jotta lapsi ja perhe saavat oikeanlaista apua, ja palvelujen saatavuus turvata paremmin lastensuojelun asiakkaille.” (Lastensuojelun keskusliitto)

”Tarve sosiaalipalveluille on kasvanut koronan aikana. Joka viiden suomalainen käyttää sosiaalipalveluita. Osa palveluvelasta ja palvelutarpeiden kertymisestä ilmenee vasta ajan saatossa. (...) Vuonna 2021 palvelutarve kasvoi erityisesti lastensuojelussa, vammaispalveluissa ja ikääntyneiden palveluissa.” (Talentia)

Palvelutarpeen tunnistamisen ja ongelmien esille nostamisen lisäksi järjestöt tuovat keskustellussaan esille järjestelmän ongelmia, toimintatapojen haasteita ja muutostarpeita sekä kehitysehdotuksia. Palveludiskurssissa palvelujen tarvetta tuodaan esille myös laajemmin yhteiskunnallisen kehityksen kautta. Sen nähdään johtuvan pitkästä kehityksestä, joka on tietoisten poliittisten valintojen tuottamaa. Vaikuttamalla pyritään tarpeen kautta luomaan muutosta siihen, miten päätöksiä tulevaisuudessa tehtäisiin. Kyseessä ei ole pelkkä tiedolla ja asiantuntijuudella vaikuttaminen, vaan keskusteluun nostetaan myös päätösten taustalla olevien aatteellisten linjojen vaikutukset.

”Laajat kilpailutukset, joissa kilpaillaan vain hinnalla, vaarantavat vauva- ja lapsiperheiden palvelujen laadun ja jatkuvuuden. Hankintalaki antaa kuitenkin mahdollisuuden kilpailuttaa palvelut tulosten ja vaikutusten perusteella. Siten toteutetut hankinnat hyödyttävät lapsia ja perheitä, mutta myös palvelun maksajina hyvinvointialueita. Kun

hankinnat tehdään viisaasti ja ositetusti, myös järjestöt voivat toimia palveluntuottajina.”
(Ensi- ja turvakotien liitto)

”Palvelujen yhteensovittaminen lisää niiden vaikuttavuutta. Pahimmillaan palvelusektoreiden yhteen toimimattomuus viivyttää avun saamista, uuvuttaa avuntarvitsijan tai jopa pudottaa hänet sektoreiden välille muodostuneeseen kuiluun.” (Lastensuojelun keskusliitto)

”Lastensuojelun asiakasmäärien kasvua eivät selitä ainoastaan lasten ja perheiden haasteet, vaan siihen ovat vaikuttaneet myös poliittiset ja hallinnolliset tekijät. Julkisia palveluita on voimakkaasti tehostettu viimeiset vuosikymmenet. Lastensuojelu ”kriisi” on siten lastensuojelua suurempi, ja siihen vaikuttaa voimakkaasti perheiden ehkäisevän ja varhaisen tuen saatavuus.” (Talentia)

Tarpeen lisäksi palveludiskurssin sisällä puhutaan myös oikeudesta palveluihin. Oikeus palveluihin kulkee läpi tekstin taustaoletuksena, mutta se tulee esille myös erikseen aineistossa erityisesti koskien lasten oikeuksia ja turvapaikan hakijoiden palveluita. Järjestöt tuovat esille nykyisessä järjestelmässä olevia haasteita, jotka ovat järjestöjen näkemyksen mukaan ristiriidassa kansainvälisten sopimusten ja niiden tulkintojen kanssa.

”Lapsen oikeudet ovat universaaleja ja ne koskevat yhtäläisesti jokaista lasta. Osa lapsista rajautuu lastensuojelupalvelujen ulkopuollesyntyperänsä johdosta, vaikka heillä pitäisi olla yhtäläinen oikeus lastensuojeluun.” (Lastensuojelun keskusliitto)

”Kaikille lapsille yhtäläiset lapsen oikeudet turvaavat pakenevien lasten oikeutta hakea ja saada suojelua. Suomen tulee pitää kiinni ihmisoikeusperustaisuudesta ja oikeusvaltioperiaatteesta. (...) Lapsen oikeutta elää perheensä kanssa on vahvistettava korjaamalla perheenyhdistämiseen liittyvät ongelmat lainsäädännössä ja lakien toimeenpanossa.” (Lastensuojelun keskusliitto)

Palveluiden tarpeen ja oikeuden diskurssissa tulee esiin järjestöjen näkemys hyvinvointivaltion ajatuksesta, ihmisen oikeudesta hyvään elämään ja tarvittaviin palveluihin yhteiskunnassa. Palveluiden tarve on järjestöjen näkemyksen mukaan suurempi kuin mahdollisuus saada palveluita yhteiskunnassa tällä hetkellä. Lastensuojelun tarve kasvaa ja ihmisillä on oikeus lastensuojeluun, mutta

yhteiskuntamme ei pysty vastaamaan tarpeeseen. Palveludiskurssi puhuu palveluista ja oikeudesta palveluihin aatteellisella ja ideaalisella tasolla, mutta tuo puhetta vahvasti myös arkeen ja käytäntöön. Järjestöt tuovat näkyville sen, millainen lastensuojelun todellisuus heidän näkökulmastaan lapsille ja perheille on ja miten yhteiskunta ei pysty käytännön tasolla vastaamaan kansalaisten tarpeisiin.

5.3 Reformidiskurssi

Järjestöt vaativat puheessaan uudistuksia laajasti lastensuojelun näkökulmasta. Muutoksesta puhutaan lastensuojelulain kokonaisuudistuksen, lastensuojelun järjestelmän, päätöksenteon, palveluiden ja laajemmin yhteiskunnan näkökulmasta. Muutospuheessaan järjestöt eivät ole nousemassa barrikaadeille, vaan hakevat muutosta ja uudistuksia yhteistyössä, kehittämällä ja hallitusti reformien kautta. Näistä vahvimmin nousevat esille lastensuojelulain kokonaisuudistus sekä lapsistrategia. Samalla reformidiskurssissa puhutaan nykyisen järjestelmän vakauttamisen puolesta.

Järjestöt rakentavat reformidiskurssin kautta kuvaa lastensuojelussa tarvittavasta muutoksesta, mutta toisaalta myös vahvasti vakauttavat nykyisen järjestelmän olemassaoloa tarpeiden kautta. Reformidiskurssissa puhutaan muutoksesta usean näkökulman kautta ja erilaisien esimerkkien avulla. Muutosta toivotaan, rakennetaan ja keskustelu on muutoksen suhteen ideologisempaa ja aatteellisempaa kuin muiden diskurssien osalta. Reformidiskurssin ympärillä keskustelu on rohkeampaa, positiivisempaa ja eteenpäin katsovampaa kuin muiden diskurssien osalta.

Muutos kuvataan tarpeellisenä ja siihen vaaditaan rohkeutta. Lapsen asemaa ja tilannetta käytetään merkityksellisenä tekijänä ja asian kiireellisyyttä korostetaan. Lapsi ei odota! Tunteisiin vetoaminen tuo diskurssin omalle tasolleen ja lähemmäs ihmisiä, vetoaa vaikuttajien ja päättäjien humaanin puoleen ja kiirehtii päätöksiä. Yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa käytetään usein tunteisiin vetoavia argumentteja ja keinoja, koska niillä saadaan laajasti huomiota omalle asialle. Järjestöt luovat kuvaa pitkälle tulevaisuuteen, jossa meitä ei enää ole, mutta tulevat sukupolvet elävät elämäänsä meidän luomassa tulevaisuudessa. Reformidiskurssissa haetaan vastuuta, suunnataan katsetta tulevaisuuteen ja punnitaan meidän olemassa olevien tekemien valintojen vaikutusta.

”Lapsi ei voi odottaa. Lapsuuden aikaiset haitalliset kokemukset ja niiden keskelle ilman apua jääminen vaarantavat lapsen kasvun ja kehityksen. Pahimmillaan ongelmat kasaantuvat, johtavat osattomuuteen ja putoamiseen arjen rakenteesta. (...) Yhteiskuntamme on

uskallettava investoida vahvemmin siihen, että lapsia ja perheitä autetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ilman viivytystä.” (Lastensuojelun keskusliitto)

”Lapsilla on oikeus kasvaa ja elää turvassa. Kestävän tulevaisuuden rakentuminen ja lapsen oikeuksien toteutuminen vaativat yli hallituskausien jatkuvaa tavoitteellista työtä ja toimia hyvinvoinnin edistämiseksi. (...) Investoinnit lasten ja nuorten hyvinvointiin tulee varmistaa pitkäjänteisellä politiikalla ja taloustilanteesta riippumatta ja tehdä päätöksi sen takaamiseksi, että jokainen lapsi ja nuori Suomessa voisi kasvaa täyteen potentiaaliinsa.” (Sos- lapsikylä)

”Lapsilla ja nuorilla on oikeus puhtaaseen luontoon ja elämän edellytyksiin maapallolla. Jokaisen sukupolven tehtävä on jättää luonto jälkipolville aiempaa paremmassa kunnossa. Lapsen oikeudet motivoivat ja velvoittavat puolustamaan myös ekologista kestävyttä, kuten askeleita kohti hiilineutraalia yhteiskuntaa sekä luontokadon torjumista. Ekologista kestävyttä on haettava sosiaalisesti oikeudenmukaisilla ratkaisuilla.” (Lastensuojelun keskusliitto)

”Nuorten hyvinvointiin liittyvien ongelmien kokonaisuus sen sijaan on monimutkainen ja toimivien ratkaisu – ennaltaehkäisevät toimet – vaatii johdonmukaisuutta, sitkeyttä ja uskallusta tehdä valtavia systeemisiä ja rakenteellisia muutoksia. Nuorisoalan toimijat muistuttavat, että yhteiskunnan ylimpänä vallankäyttäjänä eduskunnan vastuu ja velvollisuus on paneutua nuorten hyvinvoinnin kokonaiskuvaan ja pyrkiä ratkaisemaan nuorten pahoinvoinnin syitä kestävästi ja pitkäjänteisesti.” (Nuorisoalan toimijoiden vetoamus kansanedustajille)

Muutoskeskustelussa esitetään tahtotila, jota muutokseen vaaditaan. Järjestöt vakuuttavat puheellaan yhteiskunnallisia vaikuttajia muutoksen tarpeesta. Järjestöt vetoavat reformidiskurssissa tutkimustietoon, asiantuntijoihin ja muutoksen tarpeeseen vakuuttaakseen päättäjiä ja vaikuttajia tekemään toimia asioiden muuttamiseksi. Järjestöt luovat ajatuksen tahtotilasta, joka pitää löytää, jotta muutos on mahdollista. Reformeille tuodaan erilaisia puolia ja puhutaan myös siitä, että uudistuksia voi tarkastella monella tavalla. Samaan aikaan vedotaan päättäjien tunteisiin heikomman osapuolen puolesta ja pohditaan lasten ja nuorten asemaa suhteessa päätöksentekoon ja vaikuttamiseen.

”Tutkittua tietoa päätösten tueksi on runsaasti, vaikka työn tietopohjaa on syytä vahvistaa niin tutkimus- kuin kokemustietoa kartuttamalla. Oleellista on yhteistyö ja päättäjien halu tehdä politiikka, jossa yhdistetään vaikuttaviksi todettuja ja tutkittuja toimenpiteitä ja tehdään arviointia päätösten vaikutuksista ihmisten hyvinvointiin.” (EHYT ry)

”Yhteiskunnalliset muutosilmiöt voidaan usein nähdä niin myönteisessä kuin kielteisessä valossa.” (Lastensuojelun keskusliitto)

”Lapsuuden ja nuoruuden ainutlaatuinen merkitys tulee ymmärtää ja huomioida yhteiskunnan päätöksenteossa. Lapsuuden ja nuoruuden kehitys on ainutkertaista eikä se ole palautettavissa myöhemmissä elämänvaiheissa. Hyvinvoinnin perusta rakentuu lapsuudessa ja nuoruudessa, ja lapsuus- ja nuoruusiän olosuhteet vaikuttavat koko elämän terveyteen ja hyvinvointiin.” (Mannerheimin lastensuojeluliitto)

”Lapsen oikeuksien sopimuksen mukaisesti lapsen etu on asetettava etusijalle lapsia koskevissa toimissa. On tärkeää, että lapsen edun ensisijaisuus on kirjattu kattavasti lainsäädäntöön.” (Mannerheimin lastensuojeluliitto)

Reformidiskurssissa puhutaan kokonaisuudistuksesta, jota lastensuojelu tarvitsee. Kokonaisuudistusta tarkastellaan laajasti useita toimialoja kattavana toimena, joka vaatii päättäjiltä halua, ymmärrystä ja laajaa sitoutumista. Kokonaisuudistuksessa puhutaan lastensuojelulain uudistamisesta, mutta myös muiden lakien huomioimisesta lastensuojelulakia uudistettaessa, koska lainsäädäntö muodostaa kokonaisuuden, jossa eri lait ovat riippuvaisia toisistaan. Lastensuojelun uudistuksesta puhutaan reformidiskurssissa laajasti yhteiskunnallisen vaikuttamisen näkökulmasta. Lasten suojelusta luodaan kuvaa laajana kokonaisuutena, joka ei ole pelkästään lastensuojelua, vaan koko yhteiskunnan tehtävä. Lapset luodaan osana sosiaalista todellisuutta, jossa muulla ei ole niin paljon merkitystä, koska tulevaisuus rakentuu lapsille. Tämä on lapsijärjestöjen kohdalla selkeä ideologinen valinta, joka perustuu järjestöjen tehtävään.

”Lastensuojelu tarvitsee kokonaisuudistuksen, joka ulottuu yli lastensuojelulainsäädännön uudistamisen. Lasten suojelu tulee nähdä yhteisenä yhteiskunnallisena, toimialat ylittävänä tehtävänä. Uudistuksessa on huomioitava lastensuojelulain lisäksi sosiaalihuoltolaki, mielenterveys- ja päihde- ja terveydenhuollon lainsäädäntö sekä hallintolaki. Sirpaleinen lainsäädäntö on korvattava kokonaisvision pohjalle rakennetulla

lainsäädännöllä, jossa luodaan selkeät ja yhtenäiset, myös asiakkaalle ymmärrettävät peruseriaatteet sekä ratkaistaan tiedonkulkuun liittyvät keskeiset ongelmat. Uudistuksessa on hyödynnettävä lapsi- ja perhejärjestöjen sekä lastensuojelun kokemusasiantuntijoiden osaamista ja tietoa.” (Lastensuojelun keskusliitto)

Järjestöt luovat reformidiskurssissa ajallista todellisuutta ja pohtivat ajallisuutta suhteessa muutokseen. Muutosta kuvataan välttämättömänä ja sen ajallisuus luodaan pitkäjänteiseksi ja kestäväksi. Muutoksen tavoitteet kuvataan vaadittavina ja tarpeellisina, jotka voidaan tavoittaa ainoastaan sitoutumalla muutokseen pitkäkestoisesti. Vaatimuksia kohdistetaan yhteiskunnalliseen päätöksentekoon ja siinä tarvittavaan muutokseen, koska nykytila koetaan lyhytjänteisenä ja -katseisena, kenties jopa poukkoilevana. Järjestöt vaativat reformidiskurssissa selkeää muutosta päätöksenteon tapaan. Reformidiskurssissa muutosta sanoitetaan Lapsistrategian kautta, joka tuodaan esille esimerkkinä siitä, mihin muutosta kaivataan. Lapsistrategiaa käytetään reformidiskurssissa peilinä osoittamaan tarvittavaa muutosta ja tulevaisuuden linjaa. Lapsistrategian kautta pohditaan päätöksentekoa, lastensuojelun linjaa ja yhteistyötä.

”Yli hallituskausien tehtävä kansallinen lapsistrategia mahdollistaa kestävän, pitkäjänteisen ja johdonmukaisen lapsi- ja perhepolitiikan toteuttamisen Suomessa. (...) Lapsistrategian tavoitteet voivat toteutua vain, kun sen jatkuvuus turvataan.” (Lastensuojelun keskusliitto)

”Varmistetaan kansallisen lapsistrategian jatkuvuus yli hallituskausien, varmistetaan sen resurssit ja ulotetaan periaatteet myös hyvinvointialueille. Sitoudutaan pitkän aikavälin tavoitteisiin ja vahvistetaan parlamentaarista yhteistyötä kehittämällä yhteistyökäytäntöjä hyvän elämän takaamiseksi kaikille lapsille, nuorille ja lapsiperheille. (...) Lastensuojelun ja lastensuojelulain kokonaisuudistus toteutetaan huolellisesti eri sidos- ja kohderyhmät mukaan ottaen.” (Sos-lapsikylä)

”Todelliset muutokset nykyiseen pirstaleiseen politiikkaan saadaan viemällä määrätietoisesti eteenpäin kansallista lapsistrategiaa ja lapsi kaikissa politiikoissa -ajattelua.” (Ensi- ja turvakotien liitto)

Puhuttaessa reformeista tulee esille myös konkreettisia ehdotuksia muutoksista. Keskustelua ei käydä vain aatteellisella ja periaatteellisella tasolla, vaan järjestöt tuovat esille omaa mielipidettään siitä,

mitä lastensuojelussa olisi hyvä muuttaa. Tämä on aineistosta erottuva lähestymistapa, jota ei esiinny useassa kohtaa, vaan keskustelua selkeistä muutostavoista ja -ehdotuksista on pienessä osassa aineistoa.

”On luotava valtakunnallinen ja ajantasainen sijaishuollon toimijat kattava rekisteri. Sen avulla voidaan valita lapsen edun mukainen sijaishuolto- ja sijaishuoltopaikka sekä varmistaa aukoton valvonta ja ohjaus.” (Lastensuojelun keskusliitto)

”Sosiaaliturvan uudistuksen tavoitteena tulee olla lapsiperheköyhyyden torjunta ja lapsiperheiden riittävän toimeentulon varmistaminen. Sosiaaliturvauudistuksessa on huomioitava lapsiperheiden monimuotoisuus.” (Mannerheimin lastensuojeluliitto)

Reformidiskurssin sisällä puhutaan paljon osallisuudesta ja lasten asemasta lastensuojelussa. Tämä nähdään olennaisena osana muutostarvetta. Osallisuus on lastensuojelun kattava aatteellinen teema, josta puhutaan toistuvasti lastensuojelussa. Osallisuuteen ollaan tehty muutoksia järjestelmätasolla vuosikymmenten aikana, mutta järjestöt näkevät osallisuuden olevan edelleen merkittävän muutoksen tarpeessa. Osallisuutta ja sen vaatimaa muutosta nousee esille usean järjestön materiaalissa ja sen olemassaolo on havaittavissa myös yhteiskunnallisessa keskustelussa, jota lastensuojelusta käydään. Vaatimus osallisuudesta ja osallistumisesta nähdään tärkeänä osana lastensuojelua ja lastensuojelun työskentelyä.

”Lapsilla ja nuorilla on oikeus tulla kuulluksi ja vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. Lapset ja nuoret ovat tärkeitä tiedontuottajia päätöksenteossa ja toiminnan kehittämisessä.” (Mannerheimin lastensuojeluliitto)

”Vahvistetaan lastensuojelussa olevien lasten kuulemistä ja osallisuutta. Kehitetään konkreettisia keinoja lasten ja nuorten osallisuuden vahvistamiseksi yhteiskunnallisessa keskustelussa ja päätöksenteossa sekä erityisesti palveluissa, joiden piirissä he elävät. Osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia vahvistetaan myös osana perustason sosiaalihuoltoa.” (SOS-Lapsikylä)

”Suurella osalla lapsista ja nuorista, joilla on kokemusta lastensuojelusta, olisi myös saannottavaa siihen, miten palvelut tulisi järjestää. (...) Osallisuuden vahvistaminen ja lasten ja nuorten kannustaminen osallistumiseen lähtee kunnioittavasta kohtaamisesta.

Tällaiseen kohtaamiseen ei tarvita aikaa tai rahaa yhtään sen enempää kuin on käytettävissä.” (SOS-Lapsikylä)

Reformidiskurssissa muutosta vaaditaan, mutta se halutaan pitää hillittynä ja hallittuna toimijoiden käsissä. Muutostarpeet tuodaan esille yleisemmällä aatteellisella tasolla ja nostetaan esille muutamia esimerkkejä, joihin muutosta kaivataan. Toive reformeista kohdistuu laajemmalle tasolle yleisestä tavasta tehdä muutoksia, eli toivotaan pitkäjänteisempää ja laajempaa muutosta. Järjestöt puhuvat vaikuttamisesta turvallisella tasolla, eivätkä lähde viemään keskustelua mukavuusalueen ulkopuolelle. Samalla järjestöt nostavat reformidiskurssissa esille omat tarpeensa ja oman asemansa yhteiskunnassa. Puheellaan järjestöt vakauttavat omaa tilaansa ja paikkaansa, koska tietävät myös oman asemansa olevan yhteiskunnallisten päättäjien varassa. Tämä luo oman asetelmansa yhteiskunnalliseen keskusteluun, koska järjestöjen on myös vaarallista purra niitä ruokkivaa kättä.

”Toimiva ja autonominen kansalaisyhteiskunta on demokraattisen yhteiskunnan perusta. Se mahdollistaa ihmisten osallistumisen, keskinäisen avun ja vaikuttamisen. Järjestöjen toiminta tarvitsee pitkäjänteiset ja riittävät resurssit. (...) Ihmiset eivät pärjää ilman järjestöjen monipuolista tukea.” (Ensi- ja turvakotien liitto)

”Suomalainen hyvinvointiyhteiskunta ei selviä haasteistaan ilman järjestöjä ja niiden toimintaa. Järjestöt ovat tärkeitä kumppaneita niin valtiovallalle, hyvinvointialueille kuin kunnille. Elinvoimaiset ja autonomiset kansalaisjärjestöt ovat tärkeä osa demokraattista ja avointa yhteiskuntaa.” (Mannerheimin lastensuojeluliitto)

Reformidiskurssissa järjestöt puhuvat yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta ja samalla luovat kuvaa sosiaalihuollon ja ihmisten kannalta ideaalista yhteiskunnasta sekä sosiaalihuollon ja lastensuojelun tarpeista ja roolista yhteiskunnassa. Yhteiskunnan vakauttamisen kannalta hyvinvointi nähdään tärkeänä osana yhteiskuntaa. Ilman hyvinvointia yhteiskunta ei ole tasapainossa ja hyvinvoiva. Hyvinvoinnilla turvataan yhteiskunnan kehitys tasapainoisesti ja oikeudenmukaisesti. Yhteiskunnan vastuu hyvinvoinnista nähdään tärkeänä ja yhteiskunnalla sekä poliittisilla valinnoilla nähdään olevan iso vaikutus hyvinvoinnin rakentumiseen ja vahvistumiseen. Myös järjestöjen vastuuta ja yksilön omia valintoja nostettiin esille reformipuheessa. Järjestöt luovat reformidiskurssissa kuvaa yhteiskunnan sosiaalisesta todellisuudesta ja eri osapuolten vaikuttavuudesta lastensuojeluun, muutokseen, tarpeisiin ja arvoihin.

5.4 Diskurssien koonti

Seuraavassa taulukossa on koottuna yhteen edellisten lukujen tulokset ja järjestöjen puheesta esille nousseet diskurssit keskeisen sisällön ja vaikuttamisen strategian näkökulmasta. Diskurssin keskeisessä sisällössä kuvataan diskurssin määrittävää rakennetta ja vaikuttamisstrategiassa tapaa, jolla järjestöt tuovat diskurssia esille vaikuttamistavoitteessaan.

Lastensuojelun diskurssit	Diskurssin keskeinen sisältö	Vaikuttamisen strategia
Huolidiskurssi	<ul style="list-style-type: none"> • Laaja huoli lastensuojelun ja sosiaalialan tilanteesta ja resursseista lasten, perheiden, työntekijöiden ja palvelujen osalta • Lasten ongelmat (esim. lapsiperheköyhyys, perheväkivalta ja perheiden tilanne) huolta rakentavana diskurssina • Yhteiskunnalliset ja globaalit (esim. korona, ilmastonmuutos) haasteet • Nuorten tilanne • Sosiaalityön rooli huolten ratkaisemisessa 	Lastensuojelusta puhuminen huolen kautta ja nykyisten ongelmien sekä haasteiden esille tuominen.
Palveluiden tarpeen ja oikeutuksen diskurssi	<ul style="list-style-type: none"> • Järjestöjen kuva ideaalista palvelujärjestelmästä, jossa kaikilla mahdollisuus palveluihin tarpeen mukaan • Palvelut osana yhteiskuntaa ja kansalaisten oikeus palveluihin • Lastensuojelun tarkastelu palveluiden kautta ja muiden toimijoiden rooli lastensuojelun tukena • Palvelutarpeen kasvu • Palveluiden kohtaamattomuus, oikea-aikaisuus ja siiloutuneisuus 	Palveluiden tarpeen ja nykytilanteen kuvaaminen lastensuojelusta puhuttaessa. Puhe palvelujärjestelmän kokonaisuudesta, haasteista ja kehitystarpeista, jotta nämä ymmärretään päätöksenteossa.
Reformidiskurssi	<ul style="list-style-type: none"> • Tarve muutokselle ja uudistuksille • Muutoksen pitkäjänteisyys ja hallittavuus • Rohkeus reformeihin • Lastensuojelun ja lastensuojelulain kokonaisuudistus • Lapsistrategia • Hyvinvointi muutoksessa • Osallisuus 	Muutostarpeesta ja reformeista puhuminen vaadittaessa kokonaisuudistusta lastensuojeluun, lastensuojelulakiin ja päätöksenteon tapoihin. Lapsistrategian korostaminen kokonaisuutta pohdittaessa. Hyvinvoinnin ja osallisuuden merkityksen esille tuominen lastensuojelun näkökulmasta.

6. Yhteenveto ja johtopäätökset

Tutkin pro gradu -tutkielmassani yhteiskunnallista vaikuttamista eduskuntavaaleissa 2023 sosiaalialan järjestöjen vaikuttamisteksteissä näyttäytyvien lastensuojelun diskurssien kautta. Näiden diskurssien avulla tarkastelen, mikä on järjestöjen näkökulmasta tässä yhteiskunnallisessa hetkessä tärkeää lastensuojelussa. Pohdin, mistä diskursseista järjestöt puhuvat vaikuttaessaan lastensuojelun kokonaisuudistukseen ja lastensuojelulain uudistamiseen. Lastensuojelussa ollaan menossa kohti isoja muutoksia ja tulevaisuuden yhteiskunnallisia linjauksia, joihin järjestöjen on tärkeää vaikuttaa omista lähtökohdistaan. Järjestöillä on mahdollisuus vaikuttaa yhteiskunnalliseen keskusteluun ja ymmärrykseen lastensuojelusta, sen toimintakentästä ja palveluista sekä tuoda omaa näkemystään päättäjien tietoon.

Tutkin diskurssianalyysin avulla järjestöjen tuottamia tekstejä eduskuntavaalivaikuttamiseen. Nämä tekstit olen poiminut aiemmin lastensuojelulaista lausuneiden järjestöjen verkkosivuilta keväällä 2023. Diskurssien tarkasteleminen auttaa hahmottamaan järjestöjen yhteiskunnallista vaikuttamista ja niitä asioita, jotka ne näkevät tärkeiksi nostaa keskusteluun lastensuojelua koskien. Diskurssien avulla järjestöt luovat omaa sosiaalista todellisuuttaan ja rakentavat vaikuttamisen paikkoja itselleen. Järjestöt puhuvat vaikuttamismateriaaleissaan lastensuojelusta kolmen laajemman diskurssin kautta. Näitä ovat huolidiskurssi, palveluiden tarpeen ja oikeutuksen diskurssi sekä reformidiskurssi, jonka sisällä puhutaan uudistuksista, muutoksista ja vakauttamisesta.

Yhteiskunnallinen toiminta ja vuorovaikutus tekstien kautta luo sosiaalista todellisuutta, jota näemme ja elämme ympärillämme. Pierre Bourdieu korostaa yhteiskunnallisen todellisuuden olevan jatkuvan vuorovaikutuksen tuotos, joka on vaikuttamiseen perustuvaa toimintaa, jossa eri ryhmät taistelevat vaikutusvallasta ja paikoistaan (Kauppi 2004, 80-82). Järjestöt siis rakentavat puheissaan lastensuojelun yhteiskunnallista todellisuutta ja vaikuttavuutta, jonka kautta ymmärrämme ja arvioimme lastensuojelua ja sen toimintaa. Järjestöt tuovat lastensuojelua esille huolen, palveluiden ja reformien kautta. Aineistosta nousi selkeästi esille huolidiskurssi ja tapa puhua lastensuojelusta huolen kautta. Huolipuhe kannattelee järjestöjen puhetta lastensuojelusta yleisesti, lastensuojelun palveluista, asiakkaista ja työntekijöistä. Huolta nousi resursseista, taloudesta, mahdollisuuksista ja lastensuojelun tilasta. Huolella sanoitetaan lastensuojelun tarvetta ja lastensuojeluun tarvittavia lisäpanostuksia. Huolidiskurssi sanoittaa lastensuojelua negatiivisen kautta varmistuen, että lastensuojelun tarpeet huomioidaan päätöksenteossa. En tarkastele tai kyseenalaista sitä, etteikö lastensuojelusta olisi faktista

yhteiskunnallista huolta, vaan keskityn enemmän siihen, millaista kuvaa ja sosiaalista todellisuutta järjestöt tuottavat omalla puheellaan. Tämä puhe rakentaa kuvan lastensuojelun heikentyneestä tilanteesta ja kasvaneesta huolesta sekä palveluiden tarpeesta. Huolella haetaan huomiota tarpeelle, joka lastensuojelun tilanteella tässä hetkessä on sekä osoitetaan yhteiskunnan muutostarvetta.

Palveludiskurssissa järjestöt luovat kuvaa ideaalista palvelujärjestelmästä, jossa kaikille on saatavilla palveluita tarpeen mukaan. Järjestöt puhuvat sosiaalisesta todellisuudesta, jossa palvelujen tarve syntyy ja sanoittavat millaisia syitä tarpeelle on. Näin tarvetta tuodaan inhimillisemmäksi ja lähemmäs kaikkia lukijoita. Sosiaalipalveluiden ja lastensuojelun ongelmana yhteiskunnallisesti on usein se, että ihmiset eivät halua ajatella sen koskevan itseään, vaan lastensuojelun asiakkaat ovat ”muita”. Järjestöjen luoman kuvan mukaan tarve voi syntyä kenelle tahansa ja näin asiaa tuodaan lähemmäs ns. normaalia todellisuutta. Palvelujen tarpeen normalisointi madaltaa kynnystä puhua palveluista, niiden kohderyhmistä ja tarpeesta.

Palvelujen tarpeen ja huolen avulla järjestöt pitävät yllä ajatusta hyvinvointivaltiosta ja hyvinvoinnin määritelmästä sellaisena kuin se hyvinvointivaltiossa nähdään. Järjestöt tuovat esille yhteiskunnan vastuuta ihmisistä ja heidän hyvinvoinnistaan, mutta yksilön omasta vastuusta puhutaan vähän. Palveluja tuodaan vahvasti esille tarpeen kautta. Järjestöjen tuottaman kuvan mukaan ihmiset tarvitsevat palveluita ja palvelut ovat riittämättömiä tarpeeseen nähden. Järjestöt pyrkivät ylläpitämään olemassa olevia rakenteita ja vahvistamaan niitä. Samalla järjestöt tuovat yhteiskunnallisesti esiin sosiaalityön roolia ratkaisujen löytäjänä sekä ratkaisuna useisiin ääneen puhuttuihin huoliin.

Reformidiskurssi sanoittaa yhteiskuntaa ja yhteiskunnallista todellisuutta uudistusten tarpeen kautta. Reformidiskurssissa reformit nähdään tarpeellisena ja olennaisena osana lastensuojelun ja sosiaalialan tulevaisuutta, mutta samalla luodaan kuvaa olemassa olevan yhteiskunnan ylläpitämisestä, rakenteiden ja toimintojen hienosäädöstä sekä hillityistä muutoksista. Muutosta halutaan, mutta siihen tarjotaan vähän konkretiaa. Muutosta toivottaessa tavoitellaan ja pyydetään pitkäjänteisyyttä, selkeitä tavoitteita muutokselle ja kehittämistä hallitusti parempaan. Järjestöt toivovat päätöksentekijöiltä pitkäjänteisyyttä ja vakautta, ei nykyisen kaltaista poukkoilevaa päätöksentekoa. Järjestöt puhuvat reformidiskurssin sisällä paljon suunnasta parempaan, jossa parempi tarkoittaa järjestöille asioiden kasvattamista ja laadukkuutta, mutta laadun määritelmästä ei diskurssin sisällä käydä keskustelua. Reformidiskurssin ihannekuva lastensuojelun todellisuudesta on vakaa ja tasainen, jossa muutokset tapahtuvat hallitusti ja pitkäjänteisesti parempaa tavoitellen. Reformidiskurssin puheessa näkyy

vaikuttaminen ja pyrkimys muuttaa päätösten tekemisen tapaa yhteiskunnassa tuomalla siihen pitkäjänteisyyttä ja laajempaa kokonaisuuksien hallittavuutta.

Vaikuttamisen tärkein tehtävä on Miia Jaatisen mukaan kommunikoida ja välittää tietoa päätöksentekijöille, virkamiehille, medialle ja kansalaisille (Lähde 2010, 17). Michel Foucault (1981, 100) taas linkittää tiedon ja vallan vahvasti toisiinsa, jolloin tieto tuottaa valtaa ja valta puolestaan tietoa. Valta on vaikutusvaltaa, jonka avulla on mahdollista vaikuttaa toisiin toimijoihin omalla tiedollaan. Vaikutusvaltaa käytetään näkyvästi ja näkymättömästi, sitä käytetään julkisissa instituutioissa sekä erilaisissa verkostoissa. Valta ja vaikutusvalta linkittyy vahvasti ihmisten väliseen toimintaan kaikissa muodoissaan, emmekä välttämättä edes tiedosta sen eri muotoja. Vaikuttaminen vaatii sosiaalista pääomaa, jonka avulla vaikutusvalta kasvaa. Järjestöt luovat ja kasvattavat omaa vaikutusvaltaansa asiantuntijakeskusteluissa, joissa he voivat osoittaa tiedolla olevansa oman alansa asiantuntijoita. Järjestöt pyrkivät vaikuttamaan yhteiskunnalliseen keskusteluun ja päätöksentekoon omalla toiminnallaan ja tiedolla. Järjestöillä on tärkeä rooli sosiaalialan ja lastensuojelun asioiden sanoittamisessa, koska heillä on paljon vaikutusvaltaa ja näkyvyyttä mediassa. Tätä voidaan pohtia suhteessa heidän varsinaiseen rooliinsa lastensuojelun arjen todellisuudessa, joka pyörii hyvinvointialueiden, työntekijöiden ja asiakkaiden sosiaalisessa todellisuudessa. Onko järjestöjen mahdollisuudet puhua lastensuojelusta huomattavasti suuremmat kuin niiden todellinen kosketuspinta lastensuojelun arkiseen todellisuuteen?

Järjestöt ovat tärkeä osa suomalaista yhteiskuntaa, yhteiskunnallista vaikuttamista ja tärkeä vaikuttamisen kanava kansalaisille. Suomalainen yhteiskunta ja demokratia perustuvat pitkälti kansalaisvaikuttamiselle ja yhdistystoiminnalle. Demokratia ja perustuslaki takaavat kansalaisille laajat osallistumisoikeudet ja mahdollisuuden vaikuttaa yhteiskuntaan. Järjestöt tarjoavat kansalaisille kanavan vaikuttamiseen ja osallistumiseen, mutta järjestöt toimivat myös itse vaikuttajina ja vallan käyttäjinä. Valta ja vaikuttaminen kulkevat samaa tietä, eikä niitä voi erottaa toisistaan. Järjestöt toimivat kanavana kansalaisyhteiskunnan ja poliittisen järjestelmän välillä ja välittävät erilaisia näkemyksiä poliittiseen päätöksentekoon tuomalla esille yhteiskunnassa vallitsevia intressejä ja mahdollisia ongelmia. Tuomalla esille näkemyksiä järjestöt pyrkivät vaikuttamaan poliittiseen päätöksentekoon omalta kannaltaan. Järjestöt ovat siis yhteiskunnallisia toimijoita, joilla on yhteyksiä poliittiseen toimintaan ja valtioon erilaisen vuorovaikutuksen ja verkostojen kautta. Järjestöt rakentavat verkostoja ihmisten välille ja tuovat eri tahoja lähemmäs toisiaan. (Rönneberg 1999, 81-81; Särkelä 2016, 24.)

Järjestöt pyrkivät puheellaan vaikuttamaan diskurssien aiheisiin erilaisin vaikuttamisstrategioin. Huolidiskurssissa on havaittavissa, että järjestöt puhuvat lastensuojelusta huolen kautta ja tuovat näin esille nykyisiä ongelmia ja haasteita. Palveludiskurssissa järjestöt kuvaavat palveluiden tarpeen ja nykytilanteen kautta lastensuojelun tilannetta. Puhe tuo esille palvelujärjestelmän kokonaisuuden, haasteet ja kehitystarpeet, jotta nämä ymmärretään päätöksenteossa. Reformidiskurssissa muutostarpeesta ja reformeista puhuminen vaatii kokonaisuudistusta lastensuojeluun, lastensuojelulakiin ja päätöksenteon tapoihin. Lapsistrategian avulla korostetaan kokonaisuutta ja luodaan toiveita tulevaan. Reformidiskurssissa puhutaan hyvinvoinnin ja osallisuuden merkityksestä lastensuojelun näkökulmasta, jotta se pystyttäisiin ymmärtämään myös päätöksenteossa.

Yhteiskunnallisessa vaikuttamisessaan järjestöt puhuvat myös omasta roolistaan yhteiskunnassa. Vaikuttamisen tavoite kaikilla toimijoilla on asioiden esille nostamisen lisäksi oman paikkansa ja vaikutusvaltansa vahvistaminen. Palveludiskurssissa järjestöt tuovat esille omaa rooliaan ja toimintaansa, sen tarpeellisuutta ja tärkeää osaa yhteiskunnassa, lastensuojelussa ja ihmisten elämässä. Järjestöt luovat kanavan vaikuttaa, mutta tuottavat lisäksi yhteiskunnassa tärkeitä palveluita, joita valtio ja hyvinvointialueet eivät pysty itse hoitamaan. Aineistossa käydään keskustelua yhteiskunnan järjestäytymisestä ja miten järjestöt sen näkevät parhaiten toimivan. Jokainen toimija pyrkii vahvistamaan omaa olemassaoloaan ja tärkeyttään, kuten myös järjestöt tässä vaikuttamisen paikassaan. Tais-telu resursseista kohdistuu myös järjestöjen omaan olemassaoloon. Tämä luo kehän, jossa puhetta käydään ympäristössä, jossa huolta ja tarvetta pitää korostaa, jotta omalla olemassaololla on tarkoitus.

Lastensuojelun ja sosiaalialan järjestöjen puhetta tarkastellessa on tärkeää pohtia myös sitä, miten järjestöjen kautta on mahdollista vaikuttaa. Ovatko järjestöt sellaisia, että niissä on henkilöjäseniä, joilla on suoraa vaikutusvaltaa järjestön ääneen vai sellaisia, joissa on jäsenenä toisia järjestöjä, vai kenties sellaisia isompia järjestöjä, joissa jäsenyyden avulla tuetaan rahallisesti organisaation toimintaa ilman suoraa kanavaa vaikuttaa järjestön toimintaan? Näihin kysymyksiin ei löydy vastauksia tästä tutkimuksesta ja aineistosta, mutta niitä on tärkeää pohtia vaikuttamista ja yhteiskunnallista kontekstia pohtiessa. Kuka järjestöjen teksteissä puhuu ja kenen äänellä asioita kerrotaan, kenen asioihin halutaan vaikuttaa ja millaiset tavoitteet vaikuttamisella on?

Huolidiskurssissa syntyy kuva siitä, että järjestöt hakevat yhteiskunnan heikompiosaisen huolella sääliä ja huomiota yhteiskunnallisessa keskustelussa, samalla ulkoistaen heikompiosaiset yhteiskunnallisesta keskustelusta. Huolidiskurssissa sekä reformidiskurssissa vaaditaan lasten ja nuorten osallisuuden kasvattamista, perheiden parempaa huomioimista ja lastensuojelun palveluiden kattavuuden

parantamista koskemaan koko perhettä, mutta kokonaisuudessaan huolta tuodaan esille tavalla, joka jättää huolen kohteen keskustelun ulkopuolelle, ei sen täysivaltaiseksi osapuoleksi. Järjestöt edustavat ja käyttävät heidän edustamansa ryhmän ääntä ja kanavoivat sen haluamallaan tavalla. Samalla järjestöt vahvistavat olemassa olevaa negatiivista kuvaa lastensuojelusta sekä vahvistavat omaa paikkaansa lastensuojelun kentällä.

Palveluiden diskurssissa järjestöt tarkastelevat palveluita käyttäjän näkökulmasta, mutta silti käyttäjien ääni jää aineistossa hiljaiseksi tai toisen käden tiedon varaan. Joudumme siis pohtimaan, kuvaako järjestöjen tuottama kuva oikeasti asiakkaan kokemusta vai järjestöjen välittämää ja mahdollisesti värittämää kuvaa. Toisaalta järjestöjen tuottama kuva vahvistaa yhteiskunnallisen keskustelun kuvaa lastensuojelusta ja palveluista, mutta joudumme silti pohtimaan kriittisesti, kuka tätä kuvaa todellisuudessa tuottaa.

Vaikuttaminen tapahtuu Bourdieun (2005, 30-31) mukaan erilaisilla kentillä. Kentällä toimijat asemoivat itseään suhteessa vaikuttamiseen ja voimasuhteisiin, kamppailua tilasta käydään sanallisesti tekstien ja puheen välityksellä. Toimijat toimivat omista lähtökohdistaan ja asemastaan käsin ja pyrkivät vaikuttamaan kentän voimasuhteisiin. Järjestöt puhuvat tutkimuksessani lastensuojelusta julkisuuden ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen kentällä. Ne pyrkivät tuomaan oman näkemyksensä ja tietonsa julkiseen keskusteluun tavoitteenaan vaikuttaa yhteiskunnalliseen päätöksentekoon. Bourdieun (1985, 124-126) mukaan kieli toimii kentällä välineenä, jonka avulla toimijat myyvät ja vaihtavat merkityksiä. Kenttä muodostaa sosiaalisten asemien ja suhteiden verkoston, jossa toimijat toimivat ja jossa tuotetaan sosiaalista todellisuutta sekä valtaa. Valta voi perustua siis organisaatioihin ja instituutioihin, tässä tapauksessa järjestön asemaan julkisuuden ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen kentällä. Järjestöjen rooli muodostuu heidän vaikutusvallastaan, sosiaalisesta pääomasta ja vaikuttavuudesta yhteiskunnallisen vaikuttamisen, julkisuuden ja asiantuntijuuden kentällä. Järjestöt pyrkivät rakentamaan omaa vaikutusvaltaansa asiantuntijuuden, karisman ja tiedon avulla. Kielen avulla järjestöt puhuvat lastensuojelusta, suuntaavat yhteiskunnallista keskustelua haluamaansa suuntaan ja pitävät yllä keskustelun yleisvirettä.

Reformidiskurssissa lastensuojelun katse on tulevaan ja suuntaa eteenpäin. Silti siitä puuttuu toiveikkuus ja positiivinen suuntaus. Huoli kantaa läpi muutostoiveiden ja järjestöt luovat kuvaa yhteiskunnasta, jossa eletään koko ajan sen rajalla, onko mahdollisuuksia parempaan enää edes olemassa. Tiedostetaan tarve muutokselle, mutta siihen tarjotaan vähän vaihtoehtoja ja mahdollisuuksia. Keskustelu ei liiku mukavuusalueelta uusille areenoille tai laatikon ulkopuolella oleviin vaihtoehtoihin. Silti

toivotaan laajoja yhteiskunnallisia linjoja ja tavoitellaan aatteellista muutosta ja tavoitteita yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Järjestöt sanoittavat reformipuheessa tahtotilaa muutokselle ja uudistuksille, mutta järjestöjen ajattelu yhteiskunnasta on ideaalia. Reformidiskurssissa puhutaan toiveista ja tavoitteista päättäjille. Reformiodotukset ojennetaan tuleville päättäjille ja toivotaan, että ne otetaan vastaan. Ilmaan jää kysymys siitä, millaisen keskustelun osapuolena järjestöt kokevat itsensä yhteiskunnallisen vaikuttamisen kentällä. Ovatko he vaikuttava ja uskottava keskustelun osapuoli, jonka sanomisella on merkitystä ja vaikutusta päätöksenteossa vai osapuoli, joka kertoo ja perustelee oman mielipiteensä, mutta ei usko sillä olevan painoarvoa päätöksenteossa. Aineiston perusteella ei voi tehdä selkeitä oletuksia siitä, miten järjestöt näkevät oman vaikutusvaltansa, mutta järjestöjen luoman kuvan ja tunnelman perusteella järjestöt ojentavat omat kantansa tarjottimelle päätöksentekijöille ja jäävät odottamaan asioiden tapahtumista. Järjestöt sanoittavat tavoitteita ja toiveita ulkoistaen itsensä jatkosta vaikuttavana osapuolena. Muutamassa kohdassa aineistoa järjestöt toivoivat laajemmin kohderyhmien huomioimista päätöksenteossa, mutta tämäkin esitettiin toiveen muodossa.

Tekstiä ja puhetta analysoidessa on tärkeää hahmottaa sosiaalinen konteksti, jossa keskustelua käydään. Tässä tilanteessa se tarkoittaa sen hahmottamista, missä yhteiskunnallisessa hetkessä keskustelua käydään, mihin tarkoitukseen tekstit on tuotettu ja kenelle puhutaan. Järjestöt ovat tuottaneet tekstit eduskuntavaaleja varten, tavoitteenaan nostaa lastensuojelun ja sosiaalialan teemoja yhteiskunnalliseen keskusteluun ja pyrkien vaikuttamaan siihen, miten yhteiskunnassa ja päättäjien parissa nähdään lastensuojelu ja miten julkisuudessa puhutaan lastensuojelusta. Eduskuntavaalit luovat mielenkiintoisen kontekstin keskustelulle, koska ennen eduskuntavaaleja on käynnistetty lastensuojelulain kokonaisuudistus. Järjestöillä on siis tärkeä paikka vaikuttaa lastensuojelusta käytävään keskusteluun ja lastensuojelun tulevaisuuteen tuomalla omia nostojaan keskusteluun. Tässä tilanteessa järjestöt ovat valinneet puhua lastensuojelusta huolen, palveluiden ja reformien kautta. Eduskuntavaalit ovat myös tärkeä vaikuttamisen paikka yhteiskunnallisen vaikuttamisen näkökulmasta, koska eduskuntavaalien jälkeen muodostetaan uusi hallitus, käydään hallitusneuvottelut ja linjataan hallituskauden isoista tavoitteista ja lakimuutoksista. Hallitusohjelmaan on tärkeää saada vaikuttamisen avulla omia tärkeitä teemoja, jotta niitä edistetään hallituskauden aikana. Isoimmat lakiuudistukset pyritään nimeämään hallitusohjelmassa, koska tällöin hallituspuolueilla on yhteinen näkemys niiden edistämisestä ja mahdollisuudet lain uudistamiseen tai muuttamiseen on suuremmat. Lainsäädännön muuttaminen etenee ministeriön valmistelun kautta eduskuntaan ja valiokuntiin. Sidosryhmillä on mahdollisuus vaikuttaa lainsäädännön uudistamiseen useissa vaiheissa valmistelun aikana lausuntojen, kuulemisten ja verkostojen kautta.

Yhteiskunnallinen vaikuttaminen on järjestöjen näkökulmasta laajaa ja monitahoista eri väylien kautta tapahtuvaa työskentelyä, jolla täytyy olla selkeät tavoitteet, jotta se onnistuu. Yhteiskunnallinen vaikuttaminen perustuu verkostoihin, sosiaaliseen kanssakäymiseen ja vuorovaikutukseen, joka on pitkäjänteistä strategista toimintaa ja jonka vaikutukset näkyvät usein vasta pitkällä aikavälillä. Yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa harvoin on tarjolla lottovoittoja, vaan toiminta vaatii sinnikkyyttä ja ymmärrystä nähdä vaikuttamisen tavoitteet pieninä askelina, jotka johtavat kohti suurempaa tavoitetta. Eduskuntavaalivaikuttamisessa järjestöt ovat tuoneet esille niille tärkeitä teemoja ja asioita, jotka kokevat lastensuojelun näkökulmasta sellaisina, että niihin pitää saada muutosta, niitä pitää nostaa päättäjien tietoisuuteen ja yhteiskunnalliseen keskusteluun. Ei ole yhdentekevää, mistä asioista järjestöt puhuvat vaikuttamisteksteissään, koska ne ovat valittuja ja pitkälle viimeistelyjä teemoja, joissa kirkastuu järjestöjen ajatus lastensuojelun tärkeimmistä asioista. Lastensuojelun asianajajina järjestöillä on tärkeä rooli asioista puhuttaessa.

Järjestöt puhuvat kaikkien diskurssien sisällä ratkaisuihin huoliin, palveluihin sekä reformeihin. Huolidiskurssissa nostetaan esille vaikuttamismahdollisuudet huolien ratkaisuihin, mutta korostetaan tarvetta tunnistaa ja tunnustaa huolenaiheet laajemmin yhteiskunnassa ja päättäjien keskuudessa. Järjestöt puhuvat laajemmista yhteiskunnallisista huolista, kuten lapsiperheköyhyydestä, perheväkivallasta, nuorten tilanteesta sekä globaaleista huolista, jotka vaativat laajempaa yhteiskunnallista tahtotilaa ratkaisuja varten. Ratkaisuina nähdään resurssien kasvattaminen, kohdistaminen ja ammattilaisten tilanteen parantaminen. Huoli ammattilaisten ja työntekijöiden tilanteesta jaetaan kaikissa tutkimuksen järjestöissä. Järjestöjen näkökulmasta vain varmistamalla ammattilaisten osaaminen ja saatavuus voidaan löytää ratkaisuja lastensuojelun haasteisiin. Palveludiskurssissa puhutaan lastensuojelun toiminnallisuudesta palveluiden kautta ja tunnistetaan palveluiden tarpeen kasvaminen. Palveludiskurssin puhe kohdistuu palveluiden ja asiakkaiden kohtaamattomuuteen, resurssien ja ammattilaisten puutteeseen, toimintojen siiloutumiseen sekä muiden toimijoiden rooliin lastensuojelun palveluiden tukena. Syitä tilanteeseen haetaan yhteiskunnallisesta kehityksestä pitkällä aikavälillä ja poliittisten valintojen vaikutuksesta. Reformidiskurssin puhe laajenee suurempiin yhteiskunnallisiin muutoksiin tilanteen ratkaisemiseksi tuomalla esille lasten suojelun yhteiskunnallisen merkityksen ja kaikkien toimijoiden roolin lasten tilannetta ratkaistaessa. Järjestöt sanoittavat puheessaan lastensuojelun kokonaisuudistusta, joka kattaisi laajasti eri lakeja, toimintoja ja palveluita sekä varmistaisi niiden toimivuuden yhteen. Reformidiskurssi sanoittaa samalla hyvinvoinnin roolia yhteiskunnassa ja sen merkitystä lastensuojelun näkökulmasta.

Järjestöt puhuvat diskurssien sisällä yllättävän vähän suorasta lainsäädäntöön vaikuttamisesta, vaikka eduskuntavaaleissa valitaan tulevat lainsäätäjät, jotka ovat suoraan päättämässä uudesta lainsäädännöstä sisältöineen. Tästä voi päätellä esimerkiksi, että lainsäädäntöön vaikuttaminen tehdään toisissa paikoissa ja yhteyksissä, lainsäädäntövaikuttaminen on verhottu muuhun yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen tai järjestöt eivät näe eduskuntavaaleissa olevan paikkaa ja tilaa vaikuttaa suoraan lainsäädäntöön tai puhua lainsäädännöstä suoraan. Järjestöjen puhetta eduskuntavaaleissa tarkastelemalla saa kuvan keskustelun osasta, jossa tuodaan esille tarpeita, toiveita ja tavoitteita päätöksentekijöille. Eduskuntavaalivaikuttamisen tarkoitus on aloittaa keskustelu järjestöjen luomasta kuvasta yhteiskunnasta ja varsinainen lainsäädäntövaikuttamisen keskustelu käydään muilla areenoilla ja yhteyksissä kenties vaalien jälkeen. Eduskuntavaalivaikuttaminen on osa vaikuttamisen ketjua, jossa keskustelua käydään useissa paikoissa ja tasoilla, ja jossa eduskuntavaaleja varten tehdyt materiaalit ovat vain yksi osa vaikuttamista. Järjestöjen tuottamat materiaalit toimivat vaikuttamiskeskustelun aloittajina, maadoittajina ja taustana, jonka pohjalta keskustelu voidaan aloittaa ja se tuo esille järjestöjen yhteiskuntakuvaa ja mielipiteitä.

Diskursseissa järjestöt luovat kuvaa lastensuojelun sosiaalisesta todellisuudesta huolen, palveluiden ja reformien kautta. Järjestöjen puhe pysyy turvallisella ja tutulla alueella, eikä uusia avauksia tai ehdotuksia nouse keskusteluun, vaikka puhetta ratkaisuista käydäänkin. Vaikuttaminen kohdistuu olemassa olevan kehittämiseen, vahvistamiseen ja parantamiseen, koska nykytilanne nähdään huolestuttavana ja heikkona. Diskurssit puhuvat paljon resursseista ja niiden vahvistamisesta, joka nähdään ratkaisuna nykytilanteen parantamiseen. Lastensuojelun perusajatuksesta ei puhuta tai pohdita sitä, millaisena lastensuojelun tulevaisuus hyvinvointivaltiossa nähdään. Myös itse lapsi ja asiakkaat jäävät diskursseissa ja järjestöjen puheessa heikkoon rooliin, mikä johtuu ehkä siitä, että järjestöjen rooli lastensuojelun arjessa on vähäinen. Lastensuojelua käsitellään enemmän organisaation, palveluiden ja järjestelmän kautta, ei lapsen tai asiakkaan roolista.

Järjestöt vaikuttavat ja käyvät keskustelua julkisuudessa ja pyrkivät vaikuttamaan tiedolla päätöksentekoon. Tuomalla esille haasteita ja heikkouksia järjestöt pyrkivät vaikuttamaan yhteiskunnalliseen keskusteluun ja tuomaan esille näkemyksiä kehitystarpeista ja ongelmien tunnistamisesta. Yhteiskunnallisessa keskustelussa pyritään vaikuttamaan ihmisten tunteisiin ja keskustelun suuntaan, sisältöön ja arvomaailmaan. Tähän järjestöt pyrkivät tuomaan mukaan yhteiskunnan heikompiosaisten, lasten ja nuorten näkökulmaa. Järjestöt toimivat jäsentensä ja edustamiensa tahojen asianajajina ja äänitorvina, jotta heikot äänet saadaan paremmin esille. Tätä pohtiessa joudumme kuitenkin arvioimaan sitä, kuinka hyvin järjestöjen ääni vastaa lasten, nuorten, perheiden, asiakkaiden, toimijoiden ja

työntekijöiden ääntä ja kuinka järjestöt ovat saaneet sen tietoonsa. Tämä ei tule kunnolla esille käyttämässäni aineistossa, mutta jotkut järjestöt toivat esille kyselyjä ja tutkimuksia, joita kohderyhmälle oli tehty. Kosketus jäi tieteellisellä tasolla pinnalliseksi, joten joudun jättämään ilmaan kysymyksen, onko järjestöjen ääni sama kuin heidän edustamiensa tahojen ääni. Joudumme pohtimaan kenen äänellä järjestöt puhuvat ja kenen etua ne ajavat vaikuttamistyössään. Järjestöt puhuvat järjestöjen äänellä, toimivat asiantuntijoina omalla sektorillaan lastensuojelun parissa ja myyvät omaa asiantuntijuuttaan päätöksentekijöiden käyttöön. Vaikutusvallan vahvistamiseen käytetään asiantuntijuutta ja tietoa. Järjestöjen vaikuttamisen rooli ja paikat ovat merkittäviä, niitä kuunnellaan ja niillä on mahdollisuus vaikuttaa asiantuntijuudellaan lastensuojelun tulevaisuuteen.

Lähdeluettelo

Bourdieu, Pierre (1985) Sosiologian kysymyksiä. Tampere: Vastapaino.

Bourdieu, Pierre (2005) The Political Field, the Social Science Field, and the Journalistic Field. Teoksessa Rodney Benson ja Erik Neveu (toim.) Bourdieu and the Journalistic Field. Cambridge: Polity Press, 29-47.

Bourdieu, Pierre & Wacquant, Loïc J. D. (1995) Refleksiiviseen sosiologiaan. Tutkimus, käytäntö ja yhteiskunta. Joensuu: Joensuu University Press.

Fairclough, Norman (1995) Critical Discourse Analysis. The Critical Study of Language. London: Longman.

Ervasti, Kaijus (2017) Lakimies, oikeus, yhteiskunta (e-kirja). Helsinki: Edita Publishing.

Harisalo, Risto & Stenvall, Jari (2001) Luottamus johtamiseen ministeriöissä. Helsinki: Edita.

Harisalo, Risto & Stenvall, Jari (2001) Luottamus kansalaisyhteiskunnan peruskivenä. Kansalaisten luottamus ministeriöihin. Helsinki: Edita.

Harju, Aaro (2003) Yhteisellä asialla. Kansalaistoiminta ja sen haasteet. Vantaa: Dark.

Harrikari, Timo (2019) Lastensuojelun historia. Tutkielma oikeussäätelystä, kulttuurisista kerrostmista ja hallinnan murroksista. Tampere: Vastapaino.

Hauhia, Minna (2015) Korkeakoulutus sanomalehden kielipelissä. Acta Universitatis Tamperensis 2047. Tampere: Tampere University Press.

Hytönen, Kirsi-Maria & Malinen, Antti & Salenius, Paula & Haikari, Janne & Markkola, Pirjo & Kuronen, Marjo & Koivisto, Johanna (2016) Lastensuojelun sijaishuollon epäkohdat ja lasten kaltoinkohtelu 1937–1983 STM. Raportteja ja muistioita 2016:22, Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3806-9>

Ikäheimo, Hannu-Pekka & Vahti, Jukka (2021) Mediavälitteinen yhteiskunnallinen vaikuttaminen – Murros ja tulevaisuus. Sitran selvityksiä 178. Helsinki: Sitra.

Ilmonen, Kaj (2005) Kansalaisyhteiskunta ja yhteiskunnan uudistumiskyky. Tutkimuksia 94. Helsinki: Palkansaajien tutkimuslaitos.

Juhila, Kirsi (1999) Tutkijan positiot. Teoksessa Arja Jokinen, Kirsi Juhila ja Eero Suoninen Diskurssianalyysi liikkeessä. Tampere: Vastapaino, 201–232.

Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (2016) Diskurssianalyysi: Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö. Tampere: Vastapaino.

Jyränki, Antero (2000) Uusi perustuslakimme. Turku: Iura Nova.

Jyränki, Antero (2002) Oikeusvaltio ja demokratia. Teoksessa Aulis Aarnio ja Timo Uusitupa (toim.) Oikeusvaltio. Helsinki: Lakimiesliiton kustannus, 13-26.

Laitinen, Ahti (2002) Oikeussosiologian perusteet. Turun yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisuja, A, Rikos- ja prosessioikeuden sarja, ISSN 0783-8018; n:o 27. Turku: Turun yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta.

Lähde, Jussi (2010) Lobbarin tunnustuksia. Teoksessa Harri Jaskari, Minna Hyytiäinen, Jussi Lähde ja Pekka Perttula (toim.) Lobbauskirja. Espoo: Paasilinna, 13-56.

Kauppi, Niilo (2004) Median sekundatodellisuus: Pierre Bourdiuen konstruktivismi viestinnän tutkimuksena. Teoksessa Tuomo Mörä, Inka Salovaara-Moring ja Sanna Valtonen (toim.) Mediatutkimuksen vaeltava teoria. Helsinki: Gaudeamus Kirja, 75-89.

Kaunismaa, Pekka (2000) Yhdistyselämä ja sosiaalinen pääoma. Teoksessa Kaj Ilmonen (toim.) Sosiaalinen pääoma ja luottamus. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 119-143.

Mahkonen, Sami (2010) Lastensuojelu ja laki. Helsinki: Edita.

Mannermaa, Mika (2006) Demokratia tulevaisuuden myllerryksessä. Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan tilausjulkaisu. Helsinki: Eduskunta.

Matthies, Aila-Leena (1999) Ekonomistisen ja eettisen vuoropuhelu. Teoksessa Liisa Hokkanen, Petri Kinnunen ja Martti Siisiäinen (toim.) Haastava kolmas sektori. Pohdintoja tutkimuksen ja toiminnan moninaisuudesta. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto, 40-60.

Mutanen, Anu (2002) Kansalaisten suoran osallistumisen ja vaikuttamisen kehittäminen. Teoksessa Tarmo Miettinen (toim.) Kansanvalta. Joensuun yliopiston oikeustieteellisiä julkaisuja, 1458-9672; n:o 1. Joensuu: Joensuun yliopisto, 90-112.

Mutanen, Anu (2004) Kysymyksiä demokratian kehittämisestä. Kansalaisten osallistumis- ja vaikuttamiskeinojen kehittäminen sekä demokratia-asioiden hallinto Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa. Oikeusministeriön julkaisu 2004:5. Helsinki.

Myllymäki, Arvo (2003) Kolmas sektori kilpailuyhteiskunnan hyvinvointipalvelujen täydentäjänä. Tampere: Tampereen yliopisto, julkisoikeuden laitos.

Niemi, Mari K. & Raunio, Tapio & Ruostetsaari, Ilkka (toim.) (2017) Poliittinen valta Suomessa. Tampere: Vastapaino.

Niemivuo, Matti (2020) Lainvalmistelu: oikeudelliset perusteet ja käytäntö. Helsinki: Kauppakamari.

Nousiainen, Jaakko (1992) Suomen poliittinen järjestelmä. 9.painos. Juva: WSOY.

Paloheimo, Heikki & Wiberg, Matti (1997) Poliitiikan perusteet. Porvoo: WSOY.

Pohjola, Anneli (1999) Kansalaisten toiminta-areenat. Teoksessa Liisa Hokkanen, Petri Kinnunen ja Martti Siisiäinen (toim.) Haastava kolmas sektori. Pohdintoja tutkimuksen ja toiminnan moninaisuudesta. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto, 62-77.

Putnam, Robert & Feldstein, Lewis (2003) Better Together. New York: Simon & Schuster.

Putnam, Robert (1993) *Making Democracy Work. Civic Traditions in Modern Italy*. New Jersey: Princeton University Press.

Rissanen, Kirsti (2011) Onko ajatus säädöpolitiikasta utopiaa? Teoksessa Auri Pakarinen, Anna Hyvärinen ja Kaijus Ervasti (toim.) (2011) *Lainvalmistelu, tutkimus, yhteiskunta: Jyrki Talan juhla-kirja*. Turku: Turun yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta.

Ruostetsaari, Ilkka (2017) Poliittisten instituutioiden valta talouden suhdanteissa. Teoksessa Mari K. Niemi, Tapio Raunio ja Ilkka Ruostetsaari (toim.) *Poliittinen valta Suomessa*. Tampere: Vastapaino, 31-57.

Ruostetsaari, Ilkka (2010) Energiapolitiikan hallinta: Kuluttajakansalainen ja edustuksellisen demokraatian oikeutus. Teoksessa Petteri Pietikäinen (toim.) *Valta Suomessa*. Helsinki: Gaudeamus, 169-190.

Ryynänen, Aimo (2002) Kansalaisen renessanssi. Kansalaisosallistumisen uusi merkitys ajankohtaisen kansainvälisen kehityksen valossa. Tampereen yliopiston kunnallistieteiden laitos. Julkaisusarja 1/2002. Tampere.

Rönneberg, Leif (1999) Eriytynyt ja moniulotteinen kolmas sektori. Teoksessa Liisa Hokkanen, Petri Kinnunen ja Martti Siisiäinen (toim.) *Haastava kolmas sektori. Pohdintoja tutkimuksen ja toiminnan moninaisuudesta*. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto, 78-101.

Saukkonen, Pasi. Suomen poliittinen järjestelmä – verkkokirja. Helsinki yliopisto. <https://blogs.helsinki.fi/vol-spj/kansalaisjarjestot/suomalainen-kansalaisjarjestotoiminta/> viitattu 18.3.2023.

Sotkasiira, Tiina (2018) Lähtemisen pakot ja mahdollisuudet syrjäseuduilla. Pakolaistaustaisten nuorten asuinpaikkavalinnat viranomaispuheen kohteena. *Nuorisotutkimus* 36 (3), 5–22.

Suomen perustuslaki 731/1999

Valtioneuvoston www-sivut, valtioneuvosto.fi. Luettu 8.12.2022

Sosiaali- ja terveysministeriön www-sivut, stm.fi. Luettu 8.12.2022

Lainvalmistelun prosessiopas, Finlex-julkaisut, finlex.fi. Luettu 8.12.2022

THL, lastensuojelun tilastot, lastensuojelu 2020. Luettu 23.1.2023

Lainvalmistelun prosessiopas, Finlex-julkaisut, finlex.fi. Viitattu 13.3.2023.